

**ESISELVITYS SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TARPEESTA
JA JÄRJESTÄMISMAHDOLLISUUKSISTA**
Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa

**Pohjanmaan maakuntien
sosiaalialan osaamiskeskus
SONet BOTNIA
Minna Malkamäki
Joulukuu 2003**

Saatteeksi

Tämä esiselvitys on tehty SONet BOTNIAn alueen toimijoille työpaperiksi, jonka pohjalta sosiaalipäivystyksen tarvetta on mahdollista Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla tarkastella. Raportti on tarkoitettu myös sosiaalipäivystykseen liittyvän jatkotyöskentelyn pohjaksi.

Suurkiitokset kaikille selvitystyöhön osallistuneille sekä SONet BOTNIAn johtoryhmälle, ohjausryhmille ja henkilökunnalle raporttiluonnoksen kommentoinnista ja hyväksymisestä!

Seinäjoella 20.12.2003

Minna Malkamäki

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Sosiaalityön rooli viranomaisverkostossa	7
2.1 Sosiaalitoimen näkökulma	7
2.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma	10
2.3 Viranomaisyhteistyötä koskeva koulutuksen tarve	11
3. Millaisia sosiaaliset akuuttitilanteet ovat?	13
4. Yhteistyö virka-aikana sosiaalisissa akuuttitilanteissa	18
4.1 Sosiaalitoimen näkökulma	18
4.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma	20
5. Sosiaaliin akuuttitilanteisiin vastaaminen virka-ajan ulkopuolella	22
5.1 Sosiaalitoimen näkökulma	22
5.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma	26
6. Pohdintaa sosiaalipäivystyksen tarpeen määrittelystä	28
7. Ajatuksia sosiaalipäivystysjärjestelmän organisoimisesta	30
7.1 Kehittämisideoita päiväsaikaan tapahtuvien akuuttitilanteiden hoitamiseen	30
7.2 Kehittämisideoita virka-ajan ulkopuolella tapahtuvien akuuttitilanteiden hoitamiseen	32
7.2.1 Etelä-Pohjanmaa	34
7.2.3 Keski-Pohjanmaa	38
7.2.4 Pohjanmaa	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	43

1. Johdanto

Ajatus sosiaalipäivystyksen tarpeen ja järjestämismahdollisuuksien kartoittamisesta Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla syntyi SONet BOTNIA:n toiminnassa keväällä 2003. Sosiaalipäivystystä pohdittiin erityisesti Etelä-Pohjanmaan Härmänmaalla ja Järvisseudulla. Näiden kahden seutukunnan sosiaalijohtajien aloitteesta ja Etelä-Pohjanmaan ohjausryhmän toimeenpanosta päädyttiin kartoittamaan viranomaisten ajatuksia sosiaalipäivystyksestä koko SONet BOTNIA:n alueella.

Kansallisesti sosiaalipäivystys on ollut jo usean vuoden keskustelun aiheena. Jo vuosille 2000 - 2003 laaditussa valtioneuvoston sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa sosiaalityöntekijän akuuttipalvelun järjestäminen mainittiin yhtenä toimenpidesuosituksena (liite 1). Myös lokakuussa 2003 julkaistussa Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelmassa yhdeksi tavoitteeksi on kirjattu asiakkaan oikeus palvelutarpeen arviointiin kunnan sosiaalihuollossa. Ensisijaisesti tämä oikeus koskisi ikäihmisten palveluja sekä sosiaalityön saatavuutta. Tavoitteeksi on asetettu, että sosiaalipäivystys toimisi koko maassa vuoteen 2007 mennessä. (Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelma 2003, 11, 12, 17.)

Tässä esiselvityksessä tarkastellaan sosiaalitoimen, poliisin, terveydenhuollon sekä turvakotien näkökulmasta sosiaalipäivystyksen saatavuutta ja järjestämismahdollisuuksia. Sosiaalipäivystyksestä keskusteltaessa läsnä on samanaikaisesti ainakin neljä eri tasoa. Yhtäältä on kyse suhteellisen käsitteen eli tarpeen määrittelystä ja toisaalta konkreettisten ja käytännössä mahdollisten järjestämismahdollisuuksien punnitsemisesta. Kolmanneksi keskustelu sosiaalipäivystyksestä aktivoi syvällisen sosiaalityön määrittelyn prosessin; milloin ja miten sosiaalityötä tarvitaan ja tehdään. Neljäs sosiaalipäivystykseen liittyvä keskustelu koskee sosiaalityön asemaa ja arvostusta yhteiskunnallisena ja kunnallisena palveluna.

Esiselvitysraportti pohjautuu sähköpostikyselyihin, jotka lähetettiin Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan sosiaalitoimistoihin, poliisilaitoksiin, terveyskeskuksiin, keskussairaaloihin ja turvakoteihin heinäkuussa 2003. Syyskuussa lähetettiin uusintakyselyjä aineiston kattavuuden takaamiseksi. Kysely lähetettiin yksikön johtajille, mut-

ta vastaajan ei edellytetty olevan johtotehtävissä. Kyselylomakkeiden saatteissa vastaanottajaa kehoitettiin vastaamaan kysymyksiin omien näkemystensä ja nykyisen tietämyksensä pohjalta. Täten kyselytulokset kartoittavat alueen työntekijöiden näkemyksiä, eivätkä ole yhteisön virallisia kannanottoja. Tämä esiselvitys antaa kuitenkin suuntaa yhteisöjen näkemyksistä, sillä vastauksia palautui 62 organisaatiosta. Kihlakuntiin, terveyskeskuksiin ja keskussairaaloihin lähetettiin samanlainen kyselylomake ja turvakoteihin ja sosiaalitoimistoihin erilliset lomakkeet (liitteet 2, 3, 4 ja 5).

Kyselyyn vastasi 62 organisaation edustajat ja kokonaisvastausprosentti oli 55. Korkein vastausprosentti maakunnista oli Etelä-Pohjanmaalla ja ammattiryhmistä aktiivisimpia olivat poliisit. Suurin osa kyselyyn vastanneista toimi johtotehtävissä.

	Vastauksia yht.	Vastausprosentti
Sosiaalitoimi	39/57	68
<i>Etelä-Pohjanmaa</i>	<i>21/27</i>	<i>78</i>
<i>Keski-Pohjanmaa</i>	<i>7/12</i>	<i>58</i>
<i>Pohjanmaa</i>	<i>11/18</i>	<i>65</i>
Kihlakunnat	8/11	73
Keskussairaalat	2/3	67
Terveyskeskukset	12/35	34
Turvakodit	1/6	17
Yhteensä	62/112	55

Taulukko 1: vastausprosentit

Raportin alussa kuvataan eri viranomaisten näkemysten pohjalta sosiaalityön roolia viranomaisverkostossa. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään sosiaalipäivystystä. Luvussa kolme eritellään vastaajien näkemyksiä siitä, miten he sosiaalipäivystyksen ymmärtävät. Neljännessä ja viidennessä luvussa tarkastellaan kyselyvastausten perusteella muodostuvaa kuvaa virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella tapahtuvasta sosiaalipäivystyksestä. Kuudennessa luvussa pohdin sosiaalipäivystyksen tarpeen suhteellisuutta ja seitsemännessä esitän alueellisen keskustelun pohjaksi omia näkemyksiäni sosiaalipäivystyksen järjestämismahdollisuuksista.

Taustamuuttujina sosiaalityöntekijöiden vastausten analysoimisessa on käytetty tilastokeskuksen vuoden 2002 väkilukutietoja. Muuttujina olisi voitu käyttää myös muita taust-

tatietoja: esimerkiksi kunnan väestörakennetta, sosiaalityöntekijöiden määrää tai vastaajien työtehtäviä. Väkiluvut valittiin taustamuuttujiksi, koska vastaajat suhteuttivat sosiaalipäivystyksen tarvetta yleisesti kunnan tai toiminta-alueen väkilukuun. Väkiluvut ovat keskeisiä myös siksi, että sosiaalipäivystysalueen väestöpohjan on oltava tarpeeksi suuri, että tarve ja sosiaalipäivystykseen suunnatut resurssit ovat tasapainossa. Jos väestöpohja on liian pieni, sosiaalipäivystyksen rahoitus tulee liian kalliiksi suhteessa tarpeeseen.

Kyselyitä tarkastellaan myös eri viranomaisten näkökulmista. Tällä pyritään selvittämään, miten sosiaalipäivystyksen tarvetta ja järjestämismahdollisuuksia eri organisaatioissa määritellään. Raportissa käytetyt viranomaisia ja organisaatioita koskevat käsitteet on määritelty liitteessä 6. Analyysimenetelmänä olen käyttänyt pääasiassa teemoittelua, joka soveltui mielestäni parhaiten avoimia kysymyksiä sisältäneiden kyselylomakkeiden tarkasteluun.

2. Sosiaalityön rooli viranomaisverkostossa

2.1 Sosiaalitoimen näkökulma

Sosiaalityöntekijät ja sosiaalijohto kokevat sosiaalityön roolin viranomaisverkostossa tärkeäksi etenkin perheiden ongelmatilanteissa, joissa sosiaalityön tulisi olla vastuullinen ja kokoava toimijataho. Sosiaalityön luonnehditaan muun muassa toimivan muiden viranomaisten välimaastossa ja huolehtivan tilanteiden jälkihoidosta. Lisäksi korostetaan sosiaalityön viimesijaisuutta palvelujärjestelmässä. Muut viranomaiset ottavat sosiaalityöhön yhteyttä erityisesti lastensuojeluasioissa, mutta myös mielenterveys-, päihde-, väkivalta- ja asuntoasioissa. Sosiaalityöntekijöitä kuvataan arjen asiantuntijoiksi, joilla on kokonaisvaltaista, tärkeää ja usein erilaista tietoa asiakkaan tilanteesta. Pienen kunnan etuna pidetään sitä, että toimijat tuntevat toisensa henkilökohtaisesti. Asioista voidaan keskustella jo ennen kuin asiakkaan tilanne pääsee kriisiytymään.

Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa nähdään välttämättömänä työn tekemisen kannalta. Sosiaalitoimen työntekijöiden vastauksista on tulkittavissa, että eri paikkakunnilla yhteistyö viranomaisten kesken toimii hyvin vaihtelevasti. Toisaalla esimerkiksi sosiaalityö ja terveydenhuolto tekevät tiivistä yhteistyötä ja toisaalla peräänkuulutetaan näiden sektorien yhteistä vastuuta ja tiedonkulun tehostamisen tarvetta. Yhteistyökäytäntöihin vaikuttavat myös yksittäisten henkilöiden työskentelytavat. Etenkin kunnissa, joissa sosiaali- ja terveystoimi sijaitsevat fyysisesti toistensa läheisyydessä, konsultaatio ja yhteistyö on tiivistä ja arkista. Myös koulu mainitaan useassa vastauksessa tärkeäksi ja aktiiviseksi yhteistyötahoksi.

Sosiaalityöntekijöiden ja -johtajien mukaan tietoa sosiaalityön toimintatavoista ja vaikutusmahdollisuuksista tulisi antaa muille viranomaisille entistä enemmän. Sosiaalityön roolin kristallisoiminen olisi siis tarpeellista. Sosiaalityön roolin selkiyttämisen arvellaan vähentävän myös sosiaalityöhön kohdistuvia ylisuuria odotuksia. Koulukuraattorit, poliisilaitoksen sosiaalityöntekijät ja lastensuojelun perhetyöntekijät toimivat tiiviisti muiden viranomaisten parissa, ja tämän on huomattu konkretisoivan sosiaalityön roolia muille viranomaisille. Poliisilaitosten ja sosiaalitoimistojen välistä yhteistyötä on tiivistetty

säännöllisillä yhteispalavereilla. Vaikuttaa siltä, että sosiaalityön saadessa kasvot toimintatavat selkiytyvät.

Viranomaiset ottavat yhteyttä sosiaalitoimeen silloin, kun heidän omat keinonsa on käytetty ja sosiaalityöstä arvellaan olevan hyötyä. Yhteisvastuun kantamisessa ja moniammatillisen työotteen omaksumisessa nähdään vielä toivomisen varaa. Sosiaalityöhön otetaan yleensä yhteyttä vasta siinä vaiheessa, kun tilanne on jo edennyt pitkälle.

Sosiaalityöltä odotetaan välitöntä reagointia ja tuloksia tilanteissa, joissa muiden viranomaisten keinot ovat loppuneet tai asiakas on elämänsä kanssa umpikujassa. Aina ei ymmärretä, että tilanteet vaativat selvittelyä ja neuvotteluja. Painetta asioiden ratkaisuun tulee jonkin verran muiden viranomaisten taholta. Vastauksissa toistuvat kokemukset siitä, miten sosiaalityön oletetaan ratkaisevan kaikki ongelmat, vaikka sosiaalityöllä ei ratkaisukeinoja tai siihen tarvittavia resursseja olisikaan. Asetelma on mielenkiintoinen; yhteistyötahojen tietoutta sosiaalityön mahdollisuuksista ja menetelmistä pitäisi lisätä ja samanaikaisesti sosiaalityöhön kohdistuvia epärealistisia odotuksia vähentää.

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”Muut viranomaiset näkevät sosiaalitoimen enemmänkin kokonaisuutena, sosiaalityötä ei yleensä mielletä erilliseksi alueeksi. Muiden viranomaisten yhteydenotot perustuvat todelliseen tilanteeseen ja useimmiten lakisääteiseen tarpeeseen. Muiden odotukset ovat ehkä liian suuret, eli ongelmaan odotetaan pikaista ja suoraviivaista ratkaisua, joka nopeasti johtaa toivottuun tulokseen. Sosiaalityö kuuluu viranomaisverkostoon sosiaalitoimen osana.” (Keski-Pohjanmaa, sosiaalityöntekijä)

”Ei riittävästi tunneta, vaan hahmotetaan tarkkaajaksi, joka ojentaa ja rankaisee kansalaista kärsimään häpeästä, kun tämä tai perheensä on rikkonut hyviä tapoja vastaan ja uhannut yhteisön hyvinvointia. Tämä voisi olla poliisitoimen edustajien ja myös opettajien käsitys, jolloin voidaan pelotella sosiaalilautakunnalle ilmoittamisesta. Sosiaalityöllä pyritään parantamaan ihmisen terveyttä, sen sosiaalista osaa niin, että hän olisi toimintakykyinen ystäviensä, perheensä, päivittäisen toimintaympäristönsä ja myös laajemman yhteisönsä kanssa eikä leimautuisi alisuoriutujaksi näissä suhteissa. Muiden viranomaisten olisi vihdoin ymmärrettävä sosiaalityön tarkoitus. Terveysviranomaiset käsittävät sosiaalityön etsivän vain taloudellisia esteitä ihmisen toimintakyvyn tieltä.” (Keski-Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Kyllä (sosiaalityön rooli) tunnetaan. Kaikki asiat, jotka liittyy jotenkin lapsiin, ohjautuvat tänne. Sosiaalitoimelta odotetaan, että kaikki hommat hoituu tyyliin: ’kyllä teillä täytyy olla käsitys, miten nyt toimitaan’. Sosiaalityö osana viranomaisverkostoa on viimesijaista. Jos ei muuten saada asiaa hoitumaan, niin sitten sosiaalivirastoon yhteys.” (Etelä-Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Mielestäni sosiaalityön roolia ei täysin tunneta ja työtä pitäisi tehdä tunnetuksi. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijän myötä tieto työstä ja sen sisällöistä on levinnyt käsittääkseni hyvin poliisikunnan keskuuteen, samoin koulukuraattorin kautta opettajien keskuuteen. Lastensuojelun perhetyön kautta tietoa on viety mm. neuvoloihin ja muille toimintakumppaneille. Syynä tähän mystiikkaan lienee asiakastyöhön liittyvä salassapitovelvollisuus. Se on käsitetty niin, ettei työstä voi ns. luokitella kielellä puhua yleisellä tasolla ja näin tuoda työn sisältöä tunnetuksi. Ongelma on sama sosiaalityön teoriassa ja käytännössä, onko sosiaalityö yliopistollinen oppiaine vai onko se edes käytäntökään? Sosiaalityöntekijöittemme mielestä viranomaisten odotukset ovat yleensä ylisuuria ja stereotyyppisiä. Lisäksi sosiaalityöntekijät kokevat, että sosiaalityöntekijöihin otetaan yhteyttä varsinkin silloin, kun asia ei tunnu kuuluvan kenellekään/tai ei tiedetä kenelle se kuuluisi. ‘Sosiaalitoimi on kaikkien asioiden kaatopaikka’.”
(Etelä-Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Sosiaalityön roolia ei kyllä tunneta riittävästi, eikä välttämättä osata arvostaa eikä ehkä ole kaikilla, esim. terveystieteiden tietoaakaan sosiaalityöntekijöiden koulutuksesta ja osaamisesta. Siitä olisi varmasti syytä enemmän tiedotella. Joskus koetaan, että kun mielenterveystoimisto tai muu hoitava instanssi ei saa mitään jollekin tapaukselle, se ikään kuin heitetään sosiaalitoimeen ja odotetaan, että sosiaalitoimi hoitaa asian. Parhaiten tunnetaan meistä rahanjakopuoli tai ehkä kotipalvelu, joka muualla keksitään hyväksi konstiksi, ajattelematta kuitenkaan, että sen saaminen ei ole oikein realistista, kun vanhustenhoito nielee lähes kaikki sen resurssit. Mutta miten osaisimme itse arvostaa ja tehdä osaamistamme näkyvämmäksi viranomaisverkostossa? Me kun olemme tottuneet olemaan vaatimattomia. Meillä on todella näköalapaikka ihmisen elämään ja tietoa paljon laajemmasti kuin monilla muilla.”
(Etelä-Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Uskoisin, että sosiaalityön rooli ja tehtävät ovat muiden viranomaisten tiedossa. Tietenkin ylisuuria odotuksia on niin muilla kuin meilläkin toisiin viranomaisiin nähden vaikeissa tilanteissa! Joskus odotetaan, että sosiaalitoimella on ratkaisu (esim. sijaishuoltopaikka) valmiina siinä hetkessä kun yhteyttä otetaan. Yhteyttä otetaan ensisijaisesti lasten ja nuorten ongelmatilanteissa. Yhteydenottokynnys on melkoisesti henkilökysymys. Toisille yhteistyö on luontaista ja toisilla kynnys tuntuu olevan korkea. Näen sosiaalitoimen vahvana lenkinä viranomaisverkostossa.”
(Pohjanmaa, sosiaalijohto)

2.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma

Kihlakunnissa tehdään kiinteää yhteistyötä muutamien alueella toimivien sosiaalitoimistojen kanssa. Tämä yhteistyö käsittää tapauskohtaisten yhteydenottojen lisäksi yhteispalavereita. Muiden, kihlakunnan alueella toimivien, sosiaalitoimistojen kanssa yhteistyö rajoittuu tiettyihin asiakastapauksiin. Poliisien vastauksista ilmenee, että sosiaalityöntekijöiden toimintatavat ja mahdollisuudet vastata poliisilta tulevaan yhteistyön tarpeeseen vaihtelevat kuntakohtaisesti. Kihlakuntiin sijoitettujen sosiaalityöntekijöiden on koettu tiivistävän sosiaalitoimien ja poliisin välistä yhteistyötä.

Poliisin näkökulmasta sosiaalityön merkitys korostuu tilanteissa, joissa lapsi tai nuori on osallisena. Poliisin ja sosiaalityön yhteistyönä pyritään ennaltaehkäisemään nuoren rikoskierrettä ja tukemaan vanhempia. Yhteistyötä tehdään myös tilanteissa, joissa perheessä havaitaan läheisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Yhteisenä tavoitteena on lapsen kasvuympäristön turvaaminen.

Terveydenhuoltohenkilöstön vastauksissa korostetaan kokonaisvaltaisen terveydenhoidon edellyttävän tiivistä yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa. Yhteistyö nähdään erityisen tärkeäksi lastensuojelullisissa tilanteissa. Sosiaalitoimeen on toisinaan vaikea saada yhteyttä, mutta pääsääntöisesti koetaan, että päiväsaikaan yhteistyö sujuu hyvin. Etenkin pienissä kunnissa sosiaalityöntekijä on tärkeä kumppani; viranomaiset tuntevat toisensa ja asiakkaansa. Paikallistuntemus ja henkilötuntemus helpottavat yhteistoimintaa.

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”Yhteistyö sujuu mallikkaasti, mutta tuntuu, että heillä on tavattoman paljon asioita ja alituinen kiire. Rooli on tärkeä, koska nuorisorikollisuus nostaa koko ajan päätään ja varhainen puuttuminen on mielestäni hyvin tärkeä väline pyrittäessä katkaisemaan nuoren rikoskierre.” (Kihlakunta, rikoskomisario)

”Välillä vaikea saada sosiaalityön asioita hoidettua, jotka eivät ole ’kiireellisiä’ vaan ’puolikiireellisiä’.” (Terveyskeskus, ylilääkäri)

”(Yhden kunnan) osalta yhteistyö on pelannut jo vuosia. Erilaisia yhteisiä hankkeita on ollut useita. Ulkopuolisten kuntien halukkuus jopa tarjottuihin yhteistyökuvioihin on vaikuttanut nihkeältä ilmeisestikin rahanpuutteen takia. Sosiaalityön osuus koetaan poliisin taholta tärkeäksi ja sellaiseksi, että sen kattavuutta tulisi lisätä niillä alueilla, missä asiat ovat avoimina. Poliisi pääsee nopeammin omiin tehtäviinsä, kun on järjestelmä, millä siirtää nopeasti sosiaaliviranomaiselle kuuluvat tehtävät.” (Kihlakunta, rikosylikomisario)

2.3 Viranomaisyhteistyötä koskeva koulutuksen tarve

Suurin osa kyselyyn vastanneista näki työyhteisössään viranomaisyhteistyöhön tai sosiaalipäivystykseen liittyvää koulutustarvetta. Kaikkein suurinta koulutustarve on viranomaisyhteistyöhön liittyvän juridiikan osalta (tietojen luovuttaminen, vaitiolovelvollisuudet, ilmoitusvelvollisuudet jne.). Myös sosiaalipäivystystä koskeva koulutus koetaan erittäin tärkeäksi siinä vaiheessa, kun sosiaalipäivystysjärjestelmää käynnistetään. Vastaajien mukaan tietoa tulee jakaa koulutustilaisuuksissa, mutta sitä on hyvä olla myös kirjallisessa muodossa. Seuraavaan taulukkoon on kerätty kyselyvastauksissa esiintyneitä koulutustarpeita:

Aiheet	Koulutettavat
Sosiaalipäivystys/suunnitteluvaihe: - Jo toiminnassa olevan sosiaalipäivystysjärjestelmän esittelyä. - Hätäkeskuksen ja lääninhallituksen aiheeseen liittyvä koulutus koettu informatiiviseksi	kaikki kunnan sosiaalityöntekijät, koulutuksen järjestäminen yhteistyössä naapurikuntien kanssa
Sosiaalipäivystys/aloitusvaihe: - Määritellään, mitä sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan: miten, missä ja milloin sitä toteutetaan - Määritellään tapausesimerkkien avulla, mitä sosiaalityö voi tehdä ja mitä ei. - tietojen luovuttaminen - yhteisesti sovittavat käytännöt rajapinnoille - Konkreettista tietoa siitä, minkälaisiin tilanteisiin voidaan joutua ja miten niitä hoidetaan. - Tiedot myös kirjallisena	- kaikki verkostossa toimivat tahot koulutetaan: poliisit, lääkärit ja sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijät, turvakotien henkilöstö, hätäkeskuksen ja pelastustoimen henkilöstö - alkuun koulutettavina etenkin johtavat viranhaltijat ja päivystystä toteuttavat. Viranhaltijat tuovat tiedon ruohonjuuritasolle. - tilaisuudet, joissa eri viranomaiset kohtaavat aiheen merkeissä, ovat tärkeitä, koska mahdollistavat vuoropuhelun ja sitä kautta muiden työtapojen ymmärtämisen - kaikkia kuntalaisia tiedotetaan
Sosiaalipäivystys: sosiaalityön kriisiluonteisuus kriisityö	sosiaalityöntekijät
Viranomaisyhteistyö: Lastensuojeluun liittyvä juridiikka ja lastensuojelun työmenetelmät: - salassapitosäädökset - lastensuojelulain 40 § mukainen ilmoitusvelvollisuus - tietojen saati/antaminen	sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö koulun henkilöstö poliisi
Viranomaisyhteistyö: Kuntakohtainen suunnittelu (lapsipoliittiset ohjelmat, päihdestrategiat, hyvinvointiohjelmat, turvallisuussuunnitelmat) yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Näin tieto eri toimintatavoista ja rooleista välittyy yli ammattikuntarajojen.	Kunnan keskeiset toimijat
Viranomaisyhteistyö: Poliisin luennoille tarvetta aiheesta: miten kohdata humalainen ja uhkaavasti käyttäytyvä asiakas	avohoidon henkilöstö: kotipalvelu ja kotisairaanhoido

Taulukko 2: koulutustarpeet

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”No jos jostain (koulutusta), niin ehkä tällaisesta kriisiluonteisuudesta. Olen huomannut, että mennään vähän lukkoon, ei mulle ainakaan sovi jne. Sen sietäminen, että työ on kriisiluonteista sinänsä, vaatii kestämistä.”
(Etelä-Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Koulutusta tarvitaan koko ajan: lainsäädäntö muuttuu, yhteiskunta muuttuu, työntekijät vaihtuvat. Mm. yhteistyön lisääntyvästä lainsäädännöstä: esimerkiksi tietojen saamista/antamisesta tarvitaan koulutusta, jotta ymmärretään toisten työtä paremmin.”
(Etelä-Pohjanmaa, sosiaalityöntekijät)

”Kysymys: Mikä on sosiaalipäivystys? Olen kyllä kuullut puhuttavan sosiaalipäivystyksestä, mutta missään tilanteessa minulle ei ole selvinnyt, mitä se tarkoittaa ja melko varmasti sama tilanne on useammilla poliiseilla. Ongelmana on vuosia ollut viranomaisyhteistyöhön liittyvä lainsäädäntö ja siihen liittyvät kiemurat siitä, mitä kukin voi ja kenellekin kertoa. Uskoisin, että koulutus ei ole koskaan turhaa tai tarpeetonta. Kohderyhmiä ovat kaikki näihin asioihin liittyvät viranomaistahot ja yksi aihe voisi juuri salassapitoon liittyvät jutut.”
(kihlakunta, rikoskomisario)

”Vaitiolovelvollisuuksista tulisi antaa koulutusta. Nyt vaikuttaa siltä että varsinkin sosiaalitoimi jättää kertomatta asioista, kun pelkäävät joutuvansa syytepenkille. Myös esimiehille pitää kertoa, että oppivat tukemaan sosiaalitoimijoitään. Kaikki tuntuu pakenevan vastuutaan. Poliisin olisi myös hyvä tietää, mitä sosiaalitoimi pystyy tekemään ja mitä ei. Mikäli koulutusta järjestetään sosiaalitoimen ja poliisin yhteisestä viranomaisyhteistyöstä, tulee se järjestää molemmille osapuolille. Saman katon alle molemmat ja ovet kiinni!”
(kihlakunta, komisario)

3. Millaisia sosiaaliset akuuttitilanteet ovat?

Seuraaviin taulukoihin on kerätty kuvauksia akuuttitilanteista, joissa sosiaalipäivystystä tarvitaan. Lisäksi taulukoissa on vastaajien arvioita siitä, milloin yhteydenottotarve sosiaalipäivystykseen on suurin ja kuka sosiaalipäivystykseen ottaa yhteyttä. Poliiseja ja terveydenhuoltohenkilöstöä on kyselyssä pyydetty vastaamaan myös siihen, miten usein he arvioivat organisaatiossaan kohdattavan akuuttitilanteita, joissa tarvitaan päivystysluontoista sosiaalityön konsultaatiota tai toimenpiteitä. Taulukkojen oikeassa laidassa on frekvenssi-sarake, johon on merkitty, kuinka monessa vastauslomakkeessa asia on tuotu esiin. Ensimmäinen taulukko sisältää sosiaalityöntekijöiden, toinen poliisien ja kolmas terveydenhuoltohenkilöstön näkemyksiä.

Kaikki toimijat kuvaavat sosiaalisia akuuttitilanteita ennen kaikkea lastensuojelutilanteiksi, joissa lapsi itse oirehtii tai hänen kasvuolonsa ovat turvattomat. Sosiaalisiksi akuuttitilanteeksi luetaan myös perheväkivaltatilanteet, lasten kuulustelutilanteet, onnettomuudet sekä päihde- ja mielenterveysongelmaisten äkillinen hoidon tarve. Yhteydenottotarve sosiaalipäivystykseen on vastaajien mukaan suurin viikonloppuisin, juhlapäivien aikaan ja iltaisin.

Yleisin yhteydenottoja on poliisi. Kyselyn mukaan poliisit kohtaavat huomattavasti terveydenhuoltohenkilöstöä enemmän sosiaalityön arviointia ja toimenpiteitä vaativia tilanteita. Enemmistö kyselyyn vastanneista poliiseista näkee sosiaalipäivystystarpeen olevan viikoittaista, kun enemmistö terveydenhuoltohenkilöstöstä arvioi sosiaalipäivystystä tarvittavan muutaman kerran vuodessa. Tämä ero saattaa johtua osittain siitä, että kihlakunnissa poliisipäivystystä hoidetaan ympäri vuorokauden ja terveyskeskuksissa päivystykset rajoittuvat päivä- ja ilta-aikaan. Öisin päivystys järjestetään keskussairaaloissa.

Millaisia ovat akuuttitilanteet, joissa sosiaalipäivystystä tarvitaan?	Frekvenssit
Lastensuojelulliset tilanteet: - perheväkivaltatilanteet - lapsen sijoituksen tarve - kadonneet nuoret - lasten turvallisuus vaarantunut - vanhempien alkoholinkäyttö - äkilliset kriisitilanteet perheessä - nuorten päihteiden käyttö – erityisesti huumeiden käyttö - lapset jääneet yksin ilman huoltajaa - tilanteet, joissa molemmat vanhemmat ovat kykenemättömiä huolehti- maan lapsistaan - nuoren tai lapsen huolestuttava käytös	32
Perheväkivaltatilanteet	9
Traumaattiset äkilliset tapahtumat ja onnettomuudet - tulipalot - liikenneonnettomuudet - onnettomuudet massatapahtumissa - katoamiset - kuolemantapaukset - vakavat loukkaantumiset - tappo	7
Päihdeongelmaiset, jotka kiireellisen hoidon tarpeessa	5
Mielenterveysongelmien kriisiytyminen	3
Yksinäisyys, turvattomuus, yksinasuvan äkillinen tarve - erityisesti yksin asuvat vanhukset	3
Lasten huolto- ja tapaamisoikeuden toteuttamisessa tulevat äkilliset ongelmatilan- teet	3
Itsemurhahaukukset	1
Väkivaltatilanteet	1
Varattomien palautus kotipaikkakunnalle	1
Milloin yhteydenottotarve sosiaalipäivystykseen on suurin?	
Viikonloput	19
Pyhä- ja juhlapäivät - jouluku - juhannus - uusi vuosi - pääsiäinen - koulujen loma-aikojen alkamisviikonloput - huvilakauden päättäjaiset	16
Illat	12
Viikonloppuyöt ja -illat	11
Yöt	6
Kesä	5
Ympäri vuoden	4
Loma-aika	2
Sunnuntai-iltapäivät	1
Kuka sosiaalipäivystykseen ottaa yhteyttä?	
Poliisi/poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä	18
Terveystenhuolto	9
Naapurit ja tuttavat	8
Omaiset: erityisesti lasten vanhemmat tai muut perheenjäsenet	7
Yksittäinen kansalainen	5
Viranomaiset	5
Koulu	2
Kriisiryhmä	1

Taulukko 3: sosiaalitoimi

Millaisia ovat akuuttitilanteet, joissa sosiaalipäivystystä (sosiaalityön konsultaatiota tai toimenpiteitä) tarvitaan?	Frekvenssit
Lastensuojelulliset tilanteet: - poliisin kohtaamat tilanteet, joissa on mukana pieniä lapsia tai nuoria - lasten ja nuorten päihteiden käyttö - molemmat vanhemmat humalassa - lapsi tai nuori ei tule toimeen vanhempien kanssa - Nuori rikoksentekijä on kiinni - Kotietsinnöillä / -häilytyksillä tavataan olosuhteet, joissa lapsen ei ole hyvä olla. - Alle kouluikäinen mukana vanhempiensa juhliessa kaupungilla. - lasten seksuaalisen hyväksikäytön selvittelyssä tarvitaan sosiaalitoimen apua. - nuorten kotibileet - huostaanoton harkinta/menettely - pienten lasten vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat	8
Lapsi epäiltynä rikoksesta, kuulustelutilanne	5
Kotihälytystilanteet ja niihin liittyvät tutkinnat	3
Traumaattiset tilanteet: henkirikokset, väkivaltarikokset, onnettomuudet	2
Perheväkivaltatilanteet	1
Lapsia koskevat huolto- ja tapaamisriidat	1
Huumeidenkäyttäjän hoitoonohjaus	1
Varattomien palautus kotipaikkakunnalle	1
Milloin yhteydenottotarve sosiaalipäivystykseen on suurin?	
Viikonloppuisin	4
Pyhä- ja juhlapäivät - huvilakauden päättäjaiset - jouluku - uusi vuosi - pääsiäinen - juhannus - koulujen aloitus- ja päätösriehat	3
Ympäri vuoden	3
Yksittäisiä tapauksia milloin tahansa	2
Viikonloppuöisin	1
Klo 20-03	1
Miten usein organisaatiossanne kohdataan tilanteita, joissa sosiaalityön konsultaatiota tai toimenpiteitä tarvitaan?	
Viikoittain, muutaman kerran viikossa	3
Useita kertoja kuukaudessa	1
Muutaman kerran vuodessa	1
Akuuttitilanteita harvoin, konsultaation ja yhteistyön tarvetta viikoittain	1

Taulukko 4: poliisi

Millaisia ovat akuuttitilanteet, joissa sosiaalipäivystystä tarvitaan?	Frekvenssit
lastensuojelulliset tilanteet - väkivaltaepäily - nuoren huumeidenkäyttö - lapsi heitteillä - lapsi vaarassa - huostaanoton harkinta/menettely - pienten lasten vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat - ristiriitatilanteet lasten ja vanhempien välillä - päihtyneistä lapsista huolehtiminen, jos vanhemmat eivät ole kotona	10
Perheväkivalta	7
Onnettomuus- ja kriisitilanteet	3
Päihdeongelmat	3
Vanhuksen äkilliset tarpeet	3
Mielenterveydelliset kriisit	2
lastenhoidon järjestäminen tai vammaisen/vanhuksen/kotihoidossa olevan hoidon järjestäminen, kun omainen joutuu äkillisesti sairaalaan.	2
Asunnottomuus/erittäin puutteelliset asuinolot	2
Väkivaltatilanteet	1
Itsemurha-aikkeet	1
Rahattomuus	1
Milloin yhteydenottotarve sosiaalipäivystykseen on suurin?	
Pyhä- ja juhlapäivät - jouluku	6
Viikonloput	5
Illat	4
Ei mitään systemaattista, täysin satunnaista	2
Syksy	2
Ympäri vuoden	2
Kesä	1
Yöt	1
lomat	1
Suurten tapahtumien aikana	1
Miten usein organisaatiossanne kohdataan tilanteita, joissa sosiaalityön konsultaatiota tai toimenpiteitä tarvitaan?	
Muutamia kertoja vuodessa	5
N. kerran kuukaudessa	2
1-4 kertaa vuodessa	1
Viikoittain	1
10 kertaa vuodessa	1

Taulukko 5: terveydenhuolto

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”Todennäköisesti ne ovat lasten huolenpidon puutteesta johtuvat tilanteet, perheväkivaltatilanteet ja yleensä perhetilanteet, joissa lapsen turvallisuudessa tai muussa hyvinvoinnissa on puutteita. Eiköhän yhteydenottaja näissä tapauksissa ole useimmiten poliisi. Ainakin pienellä paikkakunnalla voi naapuri soittaa suoraan sosiaalitoimen henkilökunnalle.”
(Pohjanmaa, sosiaalijohto)

”Den vanligaste kontakten kommer från polisen, som någon gång per år (kanske inte alla år) tagit om hand en berusad person som satts av tåget vid ...station. Detta är definitivt inget akut!!! Därtill förekommer att polisen vill ha kontakt med socialen då familjevåld förekommer, eller barn eller unga tagits i förvar. Detta kan vara akut, och ett telefonsamtal räcker för att etablera behövlig kontakt.” (Österbotten, socialchef)

”Akuutit sosiaalitoimen avuntarpeet alueemme poliisin kannalta ovat pääsääntöisesti tilanteita, joissa on mukana pieniä lapsia tai nuoria. Näissä tilanteissa asia on yleensä saatava jonkinlaiseen ratkaisuun ja kysymys on vain siitä, kuinka kauan asian hoitaminen kestää ja samalla sitä, että kuinka kauan alueen kenties ja useimmiten ainoa poliisipartio on sidottu odottamiseen, milloinka sosiaalitoimen henkilöstö on tavoitettu ja kuinka kauan menee heidän saapumiseensa.”

(kihlakunta rikoskomisario)

”Perheväkivalta tai uhkailutilanne – lasten sijoitukset. Perheessä vanhemmat päihtyneet tai tapaturma – lasten sijoitukset. Mielenterveysongelmien yhteydessä - lasten sijoitukset. Tietoa toimintamallista ulkopaikkakuntalaisten kohdalla (opiskelijat).”

(Terveystenhuolto, osastonhoitaja)

4. Yhteistyö virka-aikana sosiaalisissa akuuttitilanteissa

4.1 Sosiaalitoimen näkökulma

Pääsääntöisesti terveydenhuollon ja kihlakuntien kanssa ei ole sovittu akuuttitilanteisiin liittyviä käytäntöjä, vaan tilanteissa toimitaan tapauskohtaisesti. Hätäkeskukselle ja poliisille on annettu sosiaaliviranomaisten yhteystiedot ja kunnan erityispiirteet huomioivat toimintaohjeet.

Akuuttitilanteessa sosiaalitoimessa priorisoidaan asiat uudelleen. Sosiaalityöntekijöiden päivät täyttyvät yleensä ennalta sovituista asiakastapaamisista ja palavereista, jotka akuuttitilanteissa on siirrettävä. Sosiaalityöntekijöiden kalentereihin varataan joissakin toimistoissa ns. akuuttiaikoja, jolloin yhden työntekijän irrottaminen hoitamaan kiireellisiä asioita on helpompaa.

Jos viranomainen ei akuuttitilanteessa tavoita sosiaalityöntekijä, sosiaalitoimen vaihteessa otetaan vastaan kiireellinen soittopyyntö. Sosiaalityöntekijä vastaa soittopyyntöön välittömästi viestin saatuaan. Puhelinkeskustelussa sovitaan alustavista toimenpiteistä. Jos sosiaalityöntekijä ei ole paikalla, asiaa hoitaa sosiaalityön päällikkö. Sosiaalityöntekijä lähtee tarvittaessa heti paikanpäälle. Suurissa ja keskikokoisissa kunnissa sosiaalityöntekijän työparina on toinen sosiaalityöntekijä. Pienehköissä kunnissa työparina toimii tilanteen mukaan esimerkiksi sosiaalijohtaja, lastentarhanopettaja tai nuorisotyöntekijä. Poliisien toivotaan osallistuvan kotikäynteihin etenkin silloin, kun ilmoitus tulee poliisilta.

Terveydenhuollon ja sosiaalitoimen yksiköiden sijainnilla on yhteistyön kannalta merkitystä. Kun toimitilat ovat lähekkäin, yhteistyö sosiaalityöntekijöiden ja terveydenhuoltohenkilöstön välillä on tiivistä. Konsultaatiota tapahtuu puolin ja toisin. Osa vastanneista kokee, että myös yhdistetty sosiaali- ja terveystoimi helpottaa yhteistyötä.

Pienissä kunnissa yhteistyötä edistää se, että viranomaiset tuntevat toisensa ja toimijat tietävät, kehen tulee ottaa yhteyttä. Tähän ei kuitenkaan kannata varauksetta luottaa, sillä jokaisen organisaation henkilöstössä on vaihtuvuutta. Osa viranomaisista käy myös työssä toisella paikkakunnalla, jolloin toimijat eivät ole aina keskenään tuttuja. Lisäksi poliisi-

sit ja keskussairaalan työntekijät toimivat useista kunnista muodostuvilla alueilla, eivätkä tunne jokaista alueella toimivaa sosiaalityöntekijää.

Osa kyselyyn vastanneista ilmoittaa, että kunnissa on tehty akuuttien lastensuojelutilanteiden varalta yhteistyösopimuksia paikallisten perhekotien, lastensuojelulaitosten ja perhepäiväkotien kanssa. Lisäksi akuuttitilanteissa hyödynnetään kotipalvelua ja tehostettua perhetyötä.

Maakuntakeskuksissa on etenkin lastensuojeluasioita koskeva päiväpäivystys. Tällä hetkellä kolmessa kihlakunnassa (Kokkolan, Seinäjoen ja Vaasan kihlakunnat) toimii sosiaalityöntekijä, joka vastaa poliisilta tulevaan sosiaalityön tarpeeseen ollessaan työvuorossa. Pietarsaaren kihlakunnassa sosiaalityöntekijä työskentelee poliisilaitoksen tiloissa yhden päivän viikossa. Sosiaalityöntekijä tekee akuuttitilanteissa yhteistyötä kunnan muiden sosiaalityöntekijöiden kanssa ja pystyy sijaintinsa vuoksi vastaamaan etenkin poliisilta tuleviin pyyntöihin nopeasti.

Pienissä kunnissa henkilöstöressurssien ja kollegiaalisen tuen puutteet aiheuttavat haasteita akuuttitilanteiden hoitamiseksi. Vaikuttavalle ja nopeasti reagoivalle sosiaalityölle on vastaajien mukaan vähän mahdollisuuksia, jos yksi viranomainen hoitaa koko sosiaalityön kentän (vanhustyö, vammaistyö, lastensuojelu, toimeentulotuki jne.). Tällä hetkellä pienessä kunnassa sosiaalipäivystystä ei pystytä aina järjestämään edes päiväsaikaan. Näin käy esimerkiksi silloin, kun ainut työntekijä on esimerkiksi koulutuksessa tai sairaus- tai vuosilomalla.

Viranomaisten välistä yhteistyötä akuuttitilanteissa vaikeuttaa sosiaalityöntekijän tavoittamisen vaikeus (kotikäynnit, palaverit ja koulutukset). Useat vastaajat painottavat, että sosiaalitoimen ruuhkautunut työtilanne aiheuttaa ongelmia jo normaalissa työpäivässä. Yksi sosiaalityön ongelma niin normaalin päivätyön kuin akuuttitilanteidenkin hoitamisen kannalta on jatkuva sosiaalityöntekijäpuula.

4.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma

Myös poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön vastauksista ilmenee, että ennalta sovittuja käytäntöjä akuuttitilanteiden hoitamiseen ei ole. Tilanteissa toimitaan aina tapauskohtaisesti. Yhteydenotto tapahtuu puhelimitse ja pääsääntöisesti akuuttitilanteessa löytyy aina sosiaalityöntekijä, joka pystyy irrottautumaan kiireelliseen työtehtävään. Poliisilaitokselle sijoitettu sosiaalityöntekijä on todettu hyväksi järjestelyksi yhteistyön joustavuuden ja toimintatapojen vakiintumisen kannalta. Myös terveydenhuollon yksiköissä oman sosiaalityöntekijän toiminta koetaan tärkeänä käytäntöjen sujuvuuden kannalta. Vakiintuneiksi käytännöiksi ovat jo osittain muodostuneet poliisien ja sosiaalityöntekijöiden yhteispalaverit sekä terveydenhuoltohenkilöstön ja sosiaalityöntekijöiden yhteispalaverit. Myös terveydenhuollon, sosiaalitoimistojen ja seurakuntien yhteistyönä organisoimat kriisiryhmät ovat pääsääntöisesti vakiintuneita järjestelmiä.

Akuuttitilanteissa vaikeudeksi on koettu sosiaalitoimen henkilöstön jatkuva kiire. Sosiaalityöntekijät työskentelevät minuuttiaikataululla, jolloin kiireellisen asian vastaanottaminen on vaikeaa. Poliisissa on myös kokemuksia sosiaalitoimistojen erilaisista toimintakulttuureista. Toisissa yhteydenotto onnistuu akuuttitilanteessa ja yhteisistä sopimuksista pidetään kiinni. Toisissa sovituista asioista on vaikea pitää kiinni, eikä vastuullista työntekijää aina tahdo löytyä.

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”Akuuttitilanteissa virka-aikana puheluihin vastataan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kukaan sosiaalityöntekijöistä ei vastaa puhelimeen, yhdistetään kiireelliset puhelut sosiaalitoimiston neuvontaan, josta toimistotyöntekijät välittävät kiireelliset soittopyynnöt sosiaalityöntekijöille. Kiireellisissä lastensuojelu-asioissa pyritään toimimaan heti saman päivän aikana. Viranomaisverkoston kanssa ei ole sovittu käytäntöjä. Esimerkiksi kukaan sosiaalityöntekijöistä ei päivystä, vaan kaikilla on yleensä kalenterit täynnä sovittuja tapaamisia tms. Akuuttitilanteissa järjestellään tehtäviä niin, että joku pääsee hoitamaan pakollisia kiireellisiä asioita.”

(Etelä-Pohjanmaa, sosiaalityöntekijät)

”Otetaan yhteyttä oman kunnan sosiaalitoimeen: pienessä kunnassa ei yleensä ole ongelmia saada virka-aikana apua, koska kaikki sosiaalityöntekijät tekevät kaikkea. Terveyskeskuksessa ei ole omaa sosiaalityöntekijää, jonka olemassaolo helpottaisi kovasti myös muiden sosiaalitoimen asioiden hoitoa”

(Terveyskeskus, ylilääkäri)

”Virka-aikana poliisi ottaa yhteyden asianomaisen kunnan sosiaalitoimeen. Erityisiä toimintamalleja poliisi > < sosiaalitoimet toiminta-alueellamme ei ole tehty, vaan kukin asia hoidetaan tapauskohtaisesti. Asioiden hoitamisen vaikeutena on virka-aikana usein se, että sosiaa-

*litoimessa henkilöstö työskentelee ”minuuttiaikataululla”, ja siihen jonkun akuuttiasian sovit-
taminen ei ole aina kovin helppoa. Virka-ajan ulkopuolella tilannetta vaikeuttaa se, että sosi-
aalitoimen henkilöstö on vapaa-ajallaan ja silloin tavoittaminen saattaa olla mahdotonta.
Asioiden hoitamisen kannalta onni on se, että ainakin toistaiseksi akuutit tilanteet toiminta-
kentällemme ovat melko harvinaisia.”*

(Kihlakunta, komisario)

*”Poliisilaitoksella työskentelee virka-aikana sosiaalityöntekijä. Todettu mainioksi asiaksi.
Virka-aikana akuuttitilanteet hoituvat pääosin hyvin... Ongelmia tulee esiin muiden kuntien
osalta, joiden kanssa ei sovittua yhdyshenkilöä tai arjessa toimivaa järjestelmää.”*

(Kihlakunta, komisario)

5. Sosiaaliin akuuttitilanteisiin vastaaminen virka-ajan ulkopuolella

Tässä luvussa tarkastellaan eri näkökulmista, miten sosiaaliset akuuttitilanteet hoidetaan kunnassa tällä hetkellä virka-ajan ulkopuolella. Ensiksi keskitytään väkiluvun mukaiseen tarkasteluun sosiaalityöntekijöiden vastausten pohjalta ja sen jälkeen paneudutaan terveydenhuolto- ja poliisihenkilöstön näkemyksiin.

5.1 Sosiaalitoimen näkökulma

Taulukkoon 6 on koottu väkiluvun mukaisesti ryhmiteltynä sosiaalitoimen vastaajien kuvauksia nykyisestä virka-ajan ulkopuolisesta sosiaalipäivystysjärjestelmästä. Lisäksi taulukkoon on listattu näkemyksiä siitä, miksi sosiaalipäivystyksen kehittäminen koetaan hankalaksi ja vastaavasti miksi se nähdään tärkeäksi. Kyselylomakkeiden pohjalta tarkastellaan myös, mikä sosiaalipäivystysjärjestelmän tekee mahdolliseksi. Lopuksi kartoitetaan sitä, miten vastaajat arvioivat sosiaalipäivystyksen kehittämiseen suhtauduttavan työyhteisöissään.

Vastaukset on jaoteltu kunnan väkiluvun mukaan alle 4 000 asukkaan, 4000 – 15 000 asukkaan ja yli 15 000 asukkaan kuntiin. Tämä ryhmittely on hyvin karkea, mutta se antaa kuitenkin suuntaa erikokoisten kuntien työntekijöiden näkemyksistä.

Vastaajien käsitykset eivät merkittävästi eroa toisistaan eri kokoisissa kunnissa. Tällä hetkellä sosiaalipäivystys on virka-ajan ulkopuolella järjestetty Vaasaa lukuun ottamatta lähes samalla tavalla riippumatta kunnan asukasluvusta. Kunnat ovat antaneet pääsääntöisesti johtotehtävissä toimivien yhteystiedot hätäkeskukseen. Akuuttitilanteessa poliisit ja terveydenhuoltohenkilöstö ottavat yhteyttä sosiaalijohtajaan tai siihen sosiaalitoimen työntekijään, jonka tuntevat tai tavoittavat. Tämä arvioi tilanteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin. Vaasassa sosiaalipäivystys on organisoitu aukottomasti.

Myös sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyvät vaikeudet ovat samanlaisia kaikissa kunnissa. Enemmistö vastaajista kokee sosiaalipäivystyksen järjestämisen vaikeaksi, koska se edellyttää tiivistä kuntien välistä yhteistyötä. Toisen kunnan alueella toimiminen koetaan haasteelliseksi muun muassa siksi, että kunnissa on hyvin erilaisia lastensuojeluun liittyviä toimintakulttuureja.

Alle 4 000 ja 4 000 - 15 000 asukkaan kunnissa sosiaalipäivystystarvettakin määritellään samansuuntaisesti. Yli 15 000 asukkaan kunnissa sosiaalipäivystyksen tarve nähdään kaikkein selkeimmin.

Sosiaalipäivystyksen kehittäminen jakaa selvästi mielipiteitä. Suurin osa ilmoittaa kuitenkin, että sosiaalipäivystyksen kehittämiseen suhtaudutaan työyhteisössä varauksellisen myönteisesti.

Asukasluku	Alle 4 000 (vastanneita yht. 16)	4 000 – 15 000 (vastanneita yht. 19)	Yli 15 000 (vastanneita yht. 4)
Tällä hetkellä sos. akuuttitilanteiden hoitaminen virka-ajan ulkopuolella hoidetaan seuraavasti	- Muille viranomaisille ja hätäkeskukseen on toimitettu sosiaalitoimen johtajien, sosiaalishuoneiden, sosiaalityöntekijöiden, psyk. sairaanhoitajien ja srk:n diakonien yhteystietoja - Muut viranomaiset ottavat yhteyttä pääsääntöisesti puhelimitse sen virkamiehen kotiin, jonka tuntevat tai jonka tavoittavat (yleensä sosiaalijohto). - Sosiaalitoimen työntekijä arvioi tilanteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin	- Muille viranomaisille ja hätäkeskukseen on toimitettu sosiaalitoimen johtajien, sosiaalishuoneiden ja sosiaalityöntekijöiden yhteystietoja - Muut viranomaiset ja joskus myös kuntalaiset ottavat yhteyttä puhelimitse sen virkamiehen kotiin, jonka tuntevat tai jonka tavoittavat (yleensä sosiaalijohto). Joissakin kunnissa virkailijoilla on käytössä virkakännykät ympäri vuorokauden. - Sosiaalitoimen työntekijä arvioi tilanteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin: kiireellisten sijoitusten varalta on sovittu yhteistyöstä yksittäisten perheiden tai perhekotien kanssa - Jossakin kunnissa mahdollisuus hyödyntää Mobilea ja poliisilaitoksen sosiaalityöntekijää (EP). - Sosiaalityöntekijät mukana kriisiryhmässä, jonka kautta heidät tavoittaa - varallaolokokeilu yhdessä kunnassa juhlapyhien aikaan	- Yhteystiedot on toimitettu muille viranomaisille: yhteydenotot pääasiassa poliisilaitoksen sosiaalityöntekijään tai sosiaalitoimen johtajaan (tarvittaessa myös kotiin). - Yhteydenoton jälkeen työntekijä arvioi tilanteen ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin. - Akuuteissa sijoitustilanteissa ensin tarkastellaan ko. henkilön oma verkosto. Ellei lasta voida sijoittaa omaisten luo, lapsi/nuori sijoitetaan perheeseen tai lastensuojelulaitokseen. - Muuhun sosiaalityön arvioinnin tarpeeseen kuin lastensuojeluun, selkeitä suunnitelmia ei ole tehty - poliisilaitoksen sosiaalityöntekijät tekevät viikonloppuisin ilta/yövuoroja - Vaasassa toimiva sosiaalipäivystysjärjestelmä ja Pietarsaaressa sosiaalipäivystys juhlapyhien aikana.
Sosiaalipäivystyksen kehittäminen koetaan hankalaksi, koska	- sosiaalitoimella ei työntekijäresursseja osallistua varallaolorinkiin. - ensin tulisi lisäresursoida päivällä tehtävä sosiaalityö. - yhteydenottoja ei virka-ajan ulkopuolella juuri ole, sosiaalipäivystyksen kehittäminen suhteessa tarpeeseen liian kallista - kiireellisempiä kehittämistarpeita on - kunnan syrjäinen sijainti aiheuttaa rajoitteita verkostossa toimimiselle - kuntien päivystysringeissä ongelmaksi tulevat pienten ja suurten kuntien erilaiset työkalut lastensuojeluasioiden hoitamisessa. Pienen kunnan sosiaalityöntekijä kokee kohtuuttomaksi, että hänen päivystysvuorollaan tulisi toimia suuren kaupungin lastensuojeluasioissa. Pienessä kunnissa päivystystilanne tulee harvoin vastaan. - päivystysvuorossa olleen työntekijän panos olisi poissa perustuksesta - se vaatii taloudellista panostusta.	- varallaolopäivystyksessä vapaiden järjestäminen vie henkilöstöresursssia virka-ajasta ja asiakaspalvelu heikkenee. Kuormittaa työntekijöitä normaalin virkatyön lisäksi - vaatii lisää sosiaalityön resursseja ja taloudellista panostusta - yhteydenottoja ei virka-ajan ulkopuolella ole niin paljon, että sos.päiv. kehittäminen tarpeen. - työntekijäresursseja ei sosiaalipäivystyksen ylläpitämiseen riitä - päivystysringeissä ongelmana pienten ja suurten kuntien erilaiset työkalut ls-asioissa - toisen kunnan alueella toimimisessa ongelmia: asiakkaat vieraita, toimintatavat erilaisia esim. sijoituksen suhteen, paikkakunnat vieraita - lisäresursseja päivystyksen järjestämiseen ei uskota saatavan. - henkilöstön löytäminen päivystykseen vaikeaa - työntekijöiden turvallisuusasiat askarruttavat - päivystäjä ei pääse sosiaalitoimen tietoihin akuuttitilanteissa: tietojärjestelmät kuntakohtaisia - ensin tarvitaan lisäresurssointia virka-aikaan	- sosiaalipäivystyskokeilun aikana todettiin sen olevan työntekijöille raskasta. Lähes joka päivystyskertaa yhteydenottoja tuli. - vaatii henkilöresursseja - muiden kuntien alueella toimimista ei koeta mielekkäänä

		- reuna-alueille päivystyspalvelun antaminen on hankalaa: keskusalueet hyötyvät enemmän	
Sosiaalipäivystyksen kehittäminen nähdään tärkeäksi, koska	- aukoton päivystys olisi sos.toimen työntekijöille henkinen helpotus - sosiaalipäivystysjärjestelmää kehitettäessä kehitetään samalla sosiaalityötä ja profiili nousee - tarvetta on - tieto sosiaalivirkailijalle akuuteista tilanteista tulisi heti, ei jälkikäteen - päivystyksellä torjuttaisiin tilanteet, joissa ketään ei saada kiinni - kynnys soittaa virkamiehelle kotiin on suurempi kuin yleiseen päivystykseen - se loisi turvallisuuden tunnetta - edistäisi varhaista puuttumista - lastensuojelu tehostuisi	- samalla kehitetään sosiaalityötä lastensuojeluun ja perheväkivaltaan liittyen. - järjestelmä maksaa itsensä ennen pitkää takaisin. Päästään heti kiinni asiaan.	- samalla kehitetään palveluketjuja toimivamiksi - tarvitaan lisää kenttätö-ajattelua, työ sinne missä tarve on. Pois kirjoituspöytien takaa. - asiakasnäkökulmaa saadaan työhön uudella tavalla - sosiaalipalvelujärjestelmästä tulee joustavampi
Sosiaalipäivystyksen järjestäminen nähdään mahdollisena	- vain kuntien välisenä yhteistyönä vähintään seutukunnan kokoisella alueella - ruotsinkielisten ja kaksikielisten kuntien yhteistyönä - ostopalveluna isommalta kunnalta: sosiaalipäivystyksen keskitys - samankokoisten kuntien keskinäisinä päivystysrinkeinä - moniammatillisuutta hyödyntämällä - kun työaikakysymyksistä ja palkkauksista sovitaan - kun tiedonkulku mahdollistetaan	- seutukunnallisena yhteistyönä: pienet/keskisuuret kunnat järjestävät oman päivystyksensä ja isommat kaupungit omansa - suurempana toiminta-alueena: poliisipiireittäin tai sairaanhoitopiireittäin. - jos alueelle kehitetään psykososiaalinen keskus, joka vastaa sosiaalipäivystyksestä. - kunnan sisäisenä varallaolojärjestelmänä - jos varallaolosta maksetaan ja sosiaalityöntekijöiden palkkatasoa nostetaan - jos päivystykseen osallistuvien työtehtävistä jää jotain pois	- jos päivystys organisoidaan kunnolla ja henkilöstö koulutetaan siihen; päivystys koordinoitua ja tarpeeksi moni sos.tt. osallistuu päivystykseen. - jos järjestelmä on yksinkertainen: yhteistyötahoille yksi numero, josta päivystys tavoitetaan - jos päivystyksen järjestämiseen saadaan lisää resursseja ja työntekijät saavat ao. korvaukset - turva- ja kriisikotitoiminnan yhteydessä - sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yhteisesti organisoimana
Suhtautuminen sosiaalipäivystyksen kehittämiseen työhyteisössä	- 10 vastanneista ilmoittaa suhtauduttavan varauksellisen myönteisesti: erilaiset mahdollisuudet pohdittava - 6 vastanneista ilmoittaa, että tarvetta ei nähdä tai aiheesta ei ole keskusteltu	- 12 vastanneista ilmoittaa suhtauduttavan varauksellisen myönteisesti: erilaiset mahdollisuudet pohdittava - 5 vastanneista ilmoittaa, että tarvetta ei nähdä tai aiheesta ei ole keskusteltu	- 3 vastanneista ilmoittaa suhtauduttavan varauksellisen myönteisesti (mahdollisuudet pohdittava /nykyiseen sosiaalipäivystykseen on sitouduttu) - 1 ilmoittaa suhtauduttavan varauksellisesti: koetaan, että sos.päiv. ei riitä resursseja

Taulukko 6: sosiaalitoimen näkökulma – väkiluvun mukaista tarkastelua

5.2 Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstön näkökulma

Terveydenhuoltohenkilöstön ja poliisien kuvaukset akuuttitilanteiden hoitamisesta virka-ajan ulkopuolella ovat samanlaisia kuin sosiaalitoimen edustajilla (ks. edellinen luku). Poliisit suhtautuvat myönteisesti sosiaalipäivystyksen organisoimiseen virka-ajan ulkopuolella ja pitävät sen järjestämistä erittäin tärkeänä. Poliisit katsovat, että sosiaalipäivystyksen järjestäminen on kuntien asia, mutta toivovat, että jonkinlainen sosiaalipäivystysjärjestelmä saataisiin mahdollisimman pian luotua. Yhtenä mahdollisuutena poliisit näkevät kuntien yhteisen varallaolo-päivystyksen. Järjestelmän toimivuuden kannalta olisi parasta, jos päivystävän sosiaalityöntekijän tavoittaisi yhdestä numerosta koko kihlakunnan alueella. Poliisin sosiaalityöntekijän työpanos koetaan erittäin tärkeäksi myös virka-ajan ulkopuolella.

Terveydenhuollossa virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen tarpeeseen suhtaudutaan ris-tiriitaisemmin. Osassa terveyskeskuksista tarvetta nähdään olevan, mutta osassa nykyistä ”ns. epävirallista järjestelmää” pidetään riittävänä. Keskussairaalat pitivät sosiaalipäivystyksen jär-jestämistä erittäin tärkeänä osana laajempaa valmiusjärjestelmää.

Aiheeseen liittyviä katkelmia kyselyvastauksista:

”Poliisilaitoksella on toiminut vuoden 2000 alusta päätoiminen sosiaalityöntekijä, joka pal-kan maksun em. kunnat hoitavat. Sosiaalityöntekijän paikka poliisilaitoksella on onnistunut ratkaisu monella tavoin. Toki hänkään ei ole päivittäin työssä, mutta on satunnaisesti mukana myös poliisin partioautoissa. Poliisin tarve saada sosiaalityöntekijän palveluita korostuu ja on jopa lakisääteinen tutkittaessa nuorten tekemiä rikoksia. Tavoitettavuus on aina ollut on-gelma. Sosiaalityöntekijän tavoittamisen tarve konkretisoituu usein viikonloppuisin ja virka-ajan ulkopuolella... Jonkinlainen varallaolojärjestelmä olisi paikallaan ja selkeä suunnitelma niistä asioista, joista yhteyttä voi/tulisi ottaa.”
(Kihlakunta, rikoskomisario)

”Joillekin vilkkaille viikonlopuille poliisilaitoksella työskentelevä sosiaalityöntekijä muutta-nut vuorojaan iltapainotteiseksi. Järjestelmänä ilta-, yö- ja viikonloput hoitamatta. Viran-omaisyhteistyö tältä osin ”jälkihoitoista” ja ontuvaa.”
(Kihlakunta, komisario)

”Pitäisi olla ainakin mahdollisuus puhelinkonsultaatioon. Vielä parempi, jos sosiaalipäivys-tys voisi hoitaa tarvittavat yhteydenotot esim. turvakotiin ja muutkin toimenpiteet. Esim. päi-vystävä sosiaalityöntekijä keskussairaaloiden päivystyspolilla olisi yksi mahdollisuus, monen kunnan terveyskeskuspäivystyshän hoidetaan jo keskussairaaloissa.”
(Terveyskeskus, johtava lääkäri)

”Ei ole virallisesti pohdittu. Tarkkoja tilastoja määristä ei ole, mutta kokonaisuudessaan tar-ve suhteellisen harvinaista. Epävirallisissa keskusteluissa tällöin kaukana oleva alueellinen päivystys todettu ongelmalliseksi...”
(Terveyskeskus, johtava hoitaja)

”Soitetaan sosiaalitoimen johtajalle kotiin, jos sattuu siellä olemaan... Jos ei saada kiinni, joutuu yleensä päivystävä lääkäri soittamaan ja järjestelemään parhaan kykynsä ja ymmärryksensä mukaan tilanteen, joka vaatii yleensä hyvin monta turhauttavaa soittoa. Pahimmassa tilanteessa asia siirtyy seuraavaan arkipäivään. Aikuinen asiakas voidaan tarvittaessa ottaa vuodeosastolle turvaan/säilöön, mutta lapset, nuoret.”
(Terveyskeskus, johtava hoitaja)

”(Sosiaalipäivystystä) toivotaan hartaasti ja pikaisesti!!!!”
(Keskussairaala, ensiavun apulaisosastonhoitaja/työryhmä)

”Ongelma on pieni väestöpohja ja harvoin eteen tuleva tarve. Tarkoituksenmukainen päivystysjärjestelmä pitäisi rakentaa kattaen laajemman alueen ja silloin tulee vastaan etäisyysongelmat ja toisaalta menetetään paikallis- ja henkilötuntemus!”
(Terveyskeskus, ylilääkäri)

6. Pohdintaa sosiaalipäivystyksen tarpeen määrittelystä

Sosiaalipäivystyksen tarvetta arvioitaessa on ensin määriteltävä, mitä sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan. Kyselyvastauksista ilmenee, että käsitykset sosiaalipäivystyksen sisällöstä poikkeavat jonkin verran toisistaan. Yleisimmän käsityksen mukaan sosiaalipäivystys koetaan järjestelmäksi, johon otetaan yhteyttä sellaisissa sosiaalisissa akuuttitilanteissa, joihin liittyy lapsia.

Tarpeen arviointi on esiselvitysvaiheessa vaikeaa, koska järjestelmää ei ole vielä olemassa eikä sosiaalipäivystyksen asiakkaiden mielipiteitä pystytä kartoittamaan. Myös yhteydenottotarpeen arvioiminen on hankalaa, koska sosiaaliset hätätilanteet on virka-ajan ulkopuolella hoidettu Vaasaa lukuun ottamatta ns. epävirallisesti. Sosiaalisia akuuttitilanteita ei ole tästä ”epävirallisesta käytännöstä” johtuen myöskään tilastoitu.

Kyselyvastauksissa virka-ajan ulkopuolista sosiaalipäivystyksen tarvetta määritellään suhteessa:

- 1) palveluketjujen kehittämiseen: sosiaalitoimistojen keskinäiseen, viranomaisten väliseen, ylikunnalliseen ja maakunnalliseen yhteistyöhön.
- 2) kuntalaisten (etenkin lasten) etuihin.
- 3) työkäytäntöjen kehittämiseen.
- 4) sosiaalitoimen nykyresursseihin.
- 5) kunnan taloudelliseen tilanteeseen.
- 6) kunnan väkilukuun ja väestörakenteeseen.
- 7) kunnan väestörakenteen kehitykseen.

Vastaajat arvioivat sosiaalipäivystyksen tarvetta ammatillisista (kohdat 1-3) ja hallinnollisista (kohdat 4-7) näkökulmista. Tarve määrittyy eri tavalla riippuen siitä, mihin sitä suhteutetaan. Sama arvioija voi nähdä sosiaalipäivystyksen kehittämisen tarpeelliseksi ammatillisesta näkökulmasta, mutta ei hallinnollisesta näkökulmasta. Tällöin tarpeen määrittelyn kannalta ratkaisevaa on, kumpaa näkökulmaa arvioija painottaa.

Nämä erilaiset näkökulmat saattavat selittää esimerkiksi sitä, miksi alle 4 000 asukkaan kunnassa työskentelevä näkee sosiaalipäivystyksen kehittämisen tarvetta, mutta yli 10 000 asuk-

kaan kunnassa työskentelevä ei. On myös mahdollista, että esimerkiksi sosiaalitoimen ja poliisien edustajien erilaiset arviot sosiaalipäivystyksen tarpeesta selittyvät erilaisilla lähtökohdilla. Sosiaalitoimen edustajathan eivät näe sosiaalipäivystykselle tarvetta niin yksimielisesti kuin poliisit. Tämä voi johtua siitä, että sosiaalitoimen työntekijät tarkastelevat tarvetta sekä hallinnollisesta että ammatillisesta näkökulmasta. Poliisien lähtökohta taas on pääsääntöisesti ammatillinen, sillä poliisin tehtävänä ei ole sosiaalipäivystyksen hallinnointi – eikä resursointi.

Hallinnollisen ja ammatillisen näkökulman merkittävyyttä tarpeen arvioimisessa puoltaa myös se, että monet sosiaalityöntekijät näkevät sosiaalipäivystyksen tarpeelliseksi (ammatillinen näkökulma), mutta vastustavat sen kehittämistä, koska eivät usko siihen saatavan lisäresursseja (hallinnollinen näkökulma).

Sosiaalipäivystyksen kehittämisessä on myös kyse yhteiskunnallisista arvoista ja valinnoista. Sosiaalipäivystyksen tarvetta arvioitaessa punnitaan muun muassa sitä, miten yhteiskunta pystyy vastaamaan lastensuojelua tarvitsevien lasten hätään. Sosiaalipäivystyksen tarvetta määrittelevän on siis otettava kantaa sosiaalityön palvelujärjestelmään laajemmallaakin tasolla.

7. Ajatuksia sosiaalipäivystysjärjestelmän organisoimisesta

Tähän lukuun olen koonnut joitakin omia ajatuksiani ja kyselyvastauksissa esiintyneitä kehittämisideoita sosiaalipäivystykseen liittyen. Hahmottelen myös esimerkkejä sosiaalipäivystyksen organisoimisesta Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Nämä esimerkit ja kehittämisajatukset on tarkoitettu alueellisten keskustelujen ja pohdintojen virikkeiksi. Perusajatuksena on, että toimijoiden on helpompi ottaa kantaa sosiaalipäivystyksen tarpeeseen ja kehittää alueellista järjestelmää, jos taustalla on vertailumalli.

7.1 Kehittämisideoita päiväsaikaan tapahtuvien akuuttitilanteiden hoitamiseen

- Sosiaalitoimet kokoavat maakunnittain yhteisen jatkuvasti päivitettävän tiedoston, josta löytyvät kuntakohtaisesti viranomaisten yhteystiedot, vastuualueet ja akuuttitilanteita koskevat ohjeet. Tätä tiedostoa päivitetään kuukausittain ja se on helposti työntekijöiden saatavilla sosiaalitoimissa, hätäkeskuksessa, poliisissa, terveydenhuollon toimipisteissä ja pelastustoimessa. Päivityksistä huolehtii yksi organisaatio. Tämä edellyttää kaikkien sitoutumista yhteiseen asiaan. Sosiaalitoimet toimittavat ensimmäisen kerran tiedot kokoajalle kirjallisina papereina, joissa he antavat luvan myös tietojen listaamiseen ja jakamiseen. Käytäntö olisi halpa ja se saattaisi tehostaa yhteistyötä viranomaisten välillä.
- Yhteistyötä päiväsaikaan vaikeuttaa se, että sosiaalityöntekijää ei saada akuuttitilanteessa kiinni. Sosiaalipäivystyksen toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijään olisi aina kiireellisissä tapauksissa mahdollista saada yhteyttä. Ratkaisuehdotus: sosiaalitoimessa tulisi olla erillinen käsipuhelin, joka olisi aina yhdellä sosiaalityöntekijällä työpäivän aikana mukana. Tähän puhelimeen ohjattaisiin kiireelliset yhteydenotot myös palavereiden tai kotikäyntien aikana.
- Sosiaalityöntekijän tehtävät perutaan tai asiakas siirretään toiselle työntekijälle, kun akuutti sosiaalityön tarve ilmenee. Jos sosiaalitoimessa on jaettu vastuualueita, tulisi akuuttitilanteisiin vastata myös silloin, kun vastuuhenkilö ei ole paikalla. Akuutti tilanne hoidetaan siten, että pärjätään oman työntekijän paluuseen saakka. Pienet yhden sosiaalityöntekijän kunnat voisivat loma-aikoina muodostaa yhteisen päiväpäivystyksen esimerkiksi naapurikunnan kanssa. Sosiaalityöntekijöiden tulee määritellä, mitkä tilanteet käsitetään akuuteiksi ja sopia

sitten käytännöistä ja käytäntöjen tiedottamisesta yhteistyötahoille. Jos esimerkiksi poliisi ottaa yhteyttä lapsen kuulustelun vuoksi, tulisi lähtökohtana olla, että kuulustelutilanteeseen pääsee aina joku sosiaalityöntekijä irrottautumaan. Jos lasta ei kuulustella välittömästi tapahtuneen jälkeen, olisi poliisin tärkeä ilmoittaa kuulustelu aika sosiaalitoimelle mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Sosiaalitoimistoihin olisi hyvä nimetä myös yhdyshenkilöt, jotka toimisivat vastuuhenkilöinä poliisiin ja terveydenhuoltoon päin. Akuuttitilanteissa selkiyttää toimintatapa, joka on kaikkien verkostossa toimivien tiedossa.

- Perustetaan kuntaan tai seutukuntaan moniammatillinen asiantuntijatiimi kehittämään lasten palvelujärjestelmää. Käsittelyyn otetaan kerrallaan muutama konkreettinen – tarpeeseen perustuva asia. Näiden kehittämiseen sitoudutaan tarvittaessa pitkäksikin aikaa.
- Toimijatahojen yhteiset projektit ja keskinäiset kokoukset ovat tärkeitä, koska näin tietous toimijoiden rooleista ja työtehtävistä lisääntyy ja palveluketjut vahvistuvat.

7.2 Kehittämisideoita virka-ajan ulkopuolella tapahtuvien akuuttitilanteiden hoitamiseen

Kuntiin laaditaan suunnitelmat siitä, miten sosiaaliin hätätilanteisiin vastataan virka-ajan ulkopuolella. Sosiaaliset akuuttitilanteet jaotellaan:

- a) lastensuojelun tarpeen arviointiin ja toimenpiteisiin.
- b) vanhusten palvelutarpeen arviointiin.
- c) onnettomuustilanteisiin.

Sosiaalityö vastaa sosiaalisissa akuuttitilanteissa pääsääntöisesti lastensuojelullisista asioista (a). Jos vanhuksella on sellainen hätätilanne, että hän ei pysty huolehtimaan itsestään, eikä lähiverkosto pysty häntä tukemaan, järjestetään vanhukselle väliaikainen paikka terveyskeskukseen. Arkena voidaan tehdä päätöksiä yhdessä sosiaalitoimen vanhustenhuollon kanssa. Toinen mahdollisuus on kotipalvelupäivystyksen järjestäminen yhteistyössä kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja terveyskeskuksen kanssa. Jatkossa tulisi tutkia, kumpi järjestelmä on toimivampi (b). Onnettomuustilanteissa hyödynnetään moniammatillista kriisiryhmää ja kolmannen sektorin toimijoita ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti (c).

Seuraavissa maakuntakohtaisissa tarkasteluissa keskityn pelkästään virka-ajan ulkopuolisen lastensuojelupäivystyksen organisointikysymyksiin¹. Ensin listaan seikkoja, jotka jokaista päivystysjärjestelmää organisoitaessa on huomioitava. Sitten hahmottelen maakuntakohtaiset esimerkit sosiaalipäivystysjärjestelmistä. Esimerkkejä voidaan hyödyntää alueellisten mallien kehittämisessä.

Koska poliisi ja terveydenhuolto päivystävät nykyään laajoilla alueilla, lastensuojelupäivystyksen tulisi järjestää vähintään kihlakunnan kokoisella alueella. Lasten kiireellisten sijoitusten ja huostaanottojen varalta tehdään alustavat sopimukset perhekotien, nuorisokotien ja perhekeskusten kanssa. Lastensuojelupäivystys on tavoitettavissa yhdestä numerosta ja tämä

¹ Olen rajannut tarkastelun lastensuojelupäivystykseen siksi, että kyselyvastausten perusteella selkeää järjestelmää toivotaan erityisesti akuuttien lastensuojelutilanteiden hoitamiseen. Onnettomuustilanteiden ja vanhusten hätätilanteiden varalta on jo olemassa alustavia käytäntöjä, joiden pohjalta kehittämistyötä voidaan jatkaa.

numero on hätäkeskuksen, poliisin ja terveydenhuoltoyksiköiden tiedossa. Hätäkeskuksesta otetaan tarvittaessa suoraan yhteyttä sosiaalipäivystykseen. Pääsääntöisesti toimitaan kuitenkin niin, että poliisi- ja terveydenhuoltoviranomaiset suorittavat ensin hälytystehtävänsä ja ottavat tarvittaessa paikan päältä yhteyttä sosiaalityöntekijän päivystysnumeroon. Kun sosiaalipäivystyksessä hoidetaan tehtävää, tehtävän alkamisesta ja päättymisestä informoidaan hätäkeskusta. Myös sosiaalipäivystäjien turvallisuuteen liittyvät kysymykset on huomioitava.

Verkostossa toimiville järjestetään koulutus siitä, missä, miten ja milloin sosiaalipäivystys toimii. Lisäksi kihlakuntiin, terveydenhuoltoon ja hätäkeskukseen annetaan kirjalliset ohjeet siitä, milloin sosiaalipäivystykseen otetaan yhteyttä. Sosiaalitoimen edustajat laativat toimintaohjeet yhteistyössä. Yhteydenottoa lastensuojelupäivystykseen voidaan oheistaa esimerkiksi seuraavasti:

yhteyttä otetaan, kun lapsi on jäänyt heitteille tai elinolosuhteet ovat turvattomat

- vanhempi/vanhemmat ovat päihtyneitä tai sellaisessa mielentilassa, että he eivät pysty huolehtimaan lapsestaan. Lapsella ei ole tilanteessa hoitajaa, joka hänestä huolehtii.
- perheessä fyysistä väkivaltaa, esimerkiksi poliisit kotihälytyksellä.
- vanhempi lapsineen turvapaikan tarpeessa.
- lapsen kohdistunut fyysistä/sekuaalista väkivaltaa/hyväksikäyttöä.
- molemmat vanhemmat joutuvat poliisin säilöön.
- lapsi on jätetty ilman aikuisen valvontaa.
- lapsen vanhempi on itsetuhoisin.
- lapsen huolto- ja tapaamisriidan kärjistyminen – lapsen turvallisuus vaarantunut

yhteyttä otetaan, kun lapsi oirehtii

- jää kiinni muusta kuin vähäiseksi katsotusta rikoksesta.
- käyttäytyy erittäin väkivaltaisesti
- karkaa kotoa – ei halua mennä kotiin.
- on erittäin päihtynyt – vanhempia ei tavoiteta eikä alle 15-vuotiasta voida ottaa poliisin säilöön
- lapsen huumeidenkäyttö ilmenee – lapsi huonossa kunnossa.
- käyttäytyy itsetuhoisesti.

- tilanteissa, joissa lapsi rikoksesta epäiltynä ja esitutkinta on välttämätöntä suorittaa välittömästi.

yhteyttä otetaan, kun huoltajan sairastuessa

- lapselle ei löydy väliaikaista huoltajaa lähiverkostosta.

Sosiaalisessa akuuttitilanteessa yhteys otetaan pääasiallisesti puhelimitse. Päivystäjää voidaan konsultoida tarvittaessa aina, kun lapsi liittyy huolestuttavaan tilanteeseen. Päivystäjä toimii tapauskohtaisesti tekemänsä arvion pohjalta. Poliisi- ja terveydenhuoltohenkilöstö tukevat lastensuojelupäivystäjää. Päivystäjä informoi ao. kuntaa yhteydenotoista ja toimenpiteistä seuraavana arkipäivänä.

7.2.1 Etelä-Pohjanmaa

”Sosiaalipäivystystä on pohdittu lähinnä yhteistyössä SONet BOTNIAn kanssa. Lähtökohtana on ollut, että lisäresurssoinnin tulisi tapahtua mahdollisimman laajalla alueella tai mahdollisesti kuntien ostopalveluna julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kyseeseen tulisivat tässä tapauksessa lähinnä lasten-/perhe-/turvakotityyppiset yksiköt, joissa päivystystä tapahtuu ammattipätevyyden omaavan henkilöstön toimesta muutoinkin ympäri vuorokauden. Työpari/toimivaltainen viranomaislainen tulisi tässä järjestelyssä kunnasta. Selvittäviä mahdollisuuksia ovat sosiaalipäivystyksen liittäminen poliisipiirin/-piirien tai sairaanhoitopiiriin toimintaan, jolloin mahdollisesti näissä olisi viranomaisvaltuudet omaava aktiivipäivystäjä (onko mahdollista ollenkaan?) ja kustannukset jakautuisivat laajalla alueella. Yksi mahdollisuus kuntien päivystysrengas, jossa esim. viikoittainen varallaolo järjestelmä ja tähän liittyvä päivystävä perhe/turvakoti, jolla mahdollisuus nopeisiin sijoituksiin. Kaikki sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyvät kaavailut ovat lähteneet laajemman kuin yhden kunnan kattavasta järjestelmästä, käsittäen vähintään seutukunnan, poliisipiirin tai sitä laajemman alueen.”
(Sosiaalitoimi, sosiaalijohto)

Etelä-Pohjanmaalla toimii neljä kihlakuntaa (Alavus, Kauhajoki, Lapua ja Seinäjoki), jotka vastaavat maakunnan poliisipalveluista ympäri vuorokauden. Terveyskeskuksen päivystyksensä vastaavat alueen 18 terveyskeskusta sekä yksi keskussairaala. Terveyskeskukset päivystävät pääsääntöisesti klo 22 saakka. Seinäjoen keskussairaala toimii koko maakunnan yöpäivystyksikkönä. Yhteydenotot päivystykseen tapahtuvat Pohjanmaan hätäkeskuksen välityksellä.

Etelä-Pohjanmaalla kyselyyn vastanneista (yht. 21) sosiaalitoimen edustajista 17 katsoo sosiaalipäivystykselle olevan tarvetta. Osa vastanneista ei näe suurta tarvetta omassa kunnassaan, mutta kannattaa aukottoman sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämistä laajalle alueelle. Neljä vastanneista ei näe tarpeellisenä sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämistä, vaan pitää ns. epävirallista järjestelmää toimivana sosiaalipäivystyksenä myös tulevaisuudessa. Kaikissa alueella toimivissa kihlakunnissa reagoitiin kyselyyn; poliisit pitivät sosiaalipäivystyksen jär-

jestämistä erittäin tärkeänä. Myös keskussairaalan ja neljän kyselyyn vastanneen terveyskeskuksen edustajat näkivät sosiaalipäivystyksen kehittämislle tarvetta. Yhden terveyskeskuksen vastauksessa ei oteta selkeästi kantaa tarpeeseen.

Alueella toimivassa kriisikeskus Mobilessa kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän luominen terveydenhuollon, poliisin ja pelastustoimen päivystysjärjestelmien lisäksi nähdään tarpeelliseksi. Mobile tarjoaa tällä hetkellä turvakotipalveluja sekä ympärivuorokautista kriisiapua. Lisäksi Mobilessa järjestetään mm. ryhmätoimintaa kriisin kohdanneille sekä sosiaalitoimen ohjeiden mukaisia lasten ja vanhempien valvottuja tapaamisia. Kotikäyntejä pystytään toteuttamaan vain harvoin vähäisten resurssien vuoksi. Palvelujen tuottamisessa merkittävässä roolissa henkilöstön rinnalla ovat vapaaehtoistyöntekijät ja opiskelijat.

Etelä-Pohjanmaan sosiaalitoimet tekevät tiivistä seutukuntayhteistyötä, mikä on vahvuus sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämisen kannalta. Lisäksi Seinäjoen kihlakunnassa toimii sosiaalityöntekijä, joka vastaa poliiseilta tuleviin akuutteihin sosiaalipäivystystarpeisiin. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä tekee vuorotyötä. Myös Lapuan kihlakunnassa toimi vuonna 2002 kuuden kunnan yhteinen sosiaalityöntekijä.

Yleisin ehdotus sosiaalipäivystysjärjestelmäksi on seutukuntakohtainen varallaolorinki tai mahdollisimman monen kunnan yhteistyörengas. Viisi vastanneista näkee mahdollisuuksia päivystysjärjestelmän kehittämiseen oman kunnan sisällä ja viisi kannattaa sosiaalipäivystyksestä vastaavan psykososiaalisen keskuksen perustamista maakuntaan. Poliisien mukaan sosiaalipäivystysjärjestelmät voisivat toimia kihlakunnittain yhden varallaolopäivystäjän voimin. Keskussairaalan vastaajat kannattavat koko Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriä koskevan järjestelmän luomista.

Yksi mahdollinen sosiaalipäivystysjärjestelmä Etelä-Pohjanmaalla

Perustetaan yhteistyössä kaikkien Etelä-Pohjanmaa kuntien ja kolmannen sektorin toimijan kanssa psykososiaalinen keskus, jossa toteutetaan mm. ensi- ja turvakotitoimintaa sekä lastensuojelupäivystystä. Väestöpohjaksi sosiaalipäivystysjärjestelmälle tulee 194 105 asukasta. Koska alue on laaja, psykososiaalisessa keskuksessa päivystää aina vähintään kaksi työntekijää (sosiaalityöntekijä/sosionomi). Nämä lastensuojelun asiantuntijat ovat vuorokauden ympäri yhteistyötahojen ja turvakodin asiakkaiden tavoitettavissa. Yhteistyötä tehdään mm. harjoit-

telujen muodossa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Psykososiaalisen keskuksen toiminnasta ja rahoituksesta on tehtävä erillinen suunnitelma. Vaihtoehtona psykososiaalisen keskuksen perustamiselle on Kriisikeskus Mobilen vakinaistaminen ja toiminnan kehittäminen edellä mainittuun suuntaan.

Psykososiaalinen keskus toimii koko maakunnan alueella etupäivystysjärjestelmänä. Etupäivystyksestä otetaan yhteyttä takapäivystykseen vain tilanteissa, joissa tarvitaan lapsen huoltoon tai sijoitukseen liittyviä päätöksiä/toimenpiteitä. Takapäivystäjillä on valtuudet kiireelliseen huostaanottoon. Yksi takapäivystäjä päivystää kerrallaan viikon ja vuoro vaihtuu joka tiistai. Etupäivystyksestä aiheutuvat kulut jaetaan kuntien kesken yhteydenottojen ja toimenpiteiden perusteella. Seinäjoki toimii lastensuojelupäivystystä koordinoivana kaupunkina. Maakunnan alueella toimii neljä takapäivystysrinkiä:

Seinäjoen seudun takapäivystysrinki

Seinäjoen, Ilmajoen, Ylistaron ja Nurmon kunnat järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 63 449). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalihoitajista ja mahdollisesti sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelupäivystys perustuu Seinäjoen kaupungin, psykososiaalisen keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

Kuusiokuntien takapäivystysrinki

Alavuden, Kuortaneen, Lehtimäen, Soinin, Töysän ja Ähtärin kunnat järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 29 114). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalihoitajista ja mahdollisesti sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelupäivystys perustuu Seinäjoen kaupungin, psykososiaalisen keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

Suupohjan ja Eteläisten seinänaapureiden takapäivystysrinki

Kurikka, Jalasjärvi, Kauhajoki, Teuva, Jurva, Isojoki ja Karijoki järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 49 498). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalihoitajista ja mahdollisesti sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelupäivystys perustuu Seinäjoen kaupungin, psykososiaalisen keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

Härmänmaan ja Järviselän takapäivystysrinki

Lapua, Alahärmä, Ylihärmä, Kauhava, Kortesjärvi, Evijärvi, Vimpeli, Lappajärvi ja Alajärvi järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 52044). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalihoitajista ja mahdollisesti sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelupäivystys perustuu Seinäjoen kaupungin, psykososiaalisen keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

7.2.2 Keski-Pohjanmaa

”Päivystyksestä on puhuttu sosiaalijohdon työkokouksissa ja maakuntaliiton järjestämissä tilaisuuksissa. Myös Kokkolan kaupunki on ollut aktiivinen. Oman kunnan osalta tarve on niin vähäinen, että resursointi pitää tehdä nykyisellä työvoimalla. Maakunnan ongelmana on se, että yksi kunta on moninkertaisesti muita suurempi väestöltään ja myös lastensuojeluongelmiltaan sekä vieras työkuultuuriltaan muille yhteistyön tekemiseksi. Sen vuoksi pienemmät kunnat mieluummin hahmottelevat yhteistyön tehtäväksi itsensä kanssa samankaltaisen kunnan kanssa ja olettavat, että lähtöjä ja tapauksia tulisi harvoin. Sen sijaan Kokkolassa tapauksia tulisi varmaan joka päivystyskertta.”

(Sosiaalitoimi, sosiaalijohtaja)

Keski-Pohjanmaalla toimii kaksi kihlakuntaa (Kokkola ja Kaustinen), jotka vastaavat maakunnan poliisipalveluista ympäri vuorokauden. Terveystenhuollon päivystyksestä vastaavat alueen 8 terveyskeskusta sekä yksi keskussairaala. Terveyskeskukset päivystävät pääsääntöisesti klo 22 saakka. Keski-Pohjanmaan keskussairaala ja Tunkkarin terveydenhuollon kuntayhtymä toimivat yöpäivystyksikköinä. Yhteydenotot päivystyksiin tapahtuvat Pohjanmaan hätäkeskuksen välityksellä.

Keski-Pohjanmaalla kyselyyn vastasi seitsemän sosiaalitoimen (yht. 12), yhden kihlakunnan, yhden terveyskeskuksen sekä keskussairaalan edustajat. Sosiaalipäivystyksestä on keskusteltu sosiaalijohtajien työkokouksissa ja maakuntaliiton järjestämissä tilaisuuksissa sekä SONet BOTNIAn toiminnassa. Myös Kokkolan kaupunki on ollut aktiivinen. Kokkolassa järjestettiin vuonna 2002 sosiaalipäivystyskokeilu yhteistyössä lähikuntien kanssa. Kokeilun aikana todettiin sosiaalipäivystyksen tarve, mutta tuolloin sosiaalipäivystys ei vakiintunut pysyväksi toiminnoksi. Tällä hetkellä Kokkolan kihlakunnassa toimii sosiaalityöntekijä, joka vastaa työvuorossa ollessaan poliisilta tuleviin akuutteihin sosiaalityön tarpeisiin. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä työskentelee pääasiassa virka-aikaan, mutta tekee myös viikonloppu- ja iltavuoroja. Kokkolassa toimii myös ensi- ja turvakoti.

Keski-Pohjanmaan erityispiirteenä on, että Kokkolan kaupunki on huomattavasti muita kuntia suurempi. Sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämisen kannalta maakunta on toimivan kokonainen: alue käsittää 12 kuntaa ja 70 674 asukasta. Maakunnan kunnat kokevat, että Kokkolassa sosiaalipäivystyksen tarve on huomattavasti muita kuntia suurempi ja kannattavat järjestelmää, jossa Kokkola vastaa itse sosiaalipäivystyksestään ja maakunnat muut kunnat perustavat yhteisen sosiaalipäivystyksen.

Kyselyyn vastanneista sosiaalitoimen edustajista kolme näkee sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämislle tarvetta ja kolme ei katso kehittämistä tarpeelliseksi. Yksi vastaajista ei ota selkeää kantaa. Poliisissa sosiaalipäivystysjärjestelmän organisoiminen nähdään erittäin tärkeäksi asiaksi. Samoin keskussairaalaassa sosiaalipäivystyksen organisoimista pidetään tärkeänä – osana valmiussuunnitelmaa. Terveyskeskuksen vastauksessa korostetaan, että sosiaalipäivystystarpeeseen pystytään vastaamaan nykyisen järjestelmän puitteissa.

Yksi mahdollinen sosiaalipäivystysjärjestelmä Keski-Pohjanmaalla

Kokkolan kihlakunnan kunnat (Kokkola, Kälviä ja Lohtaja) perustavat oman lastensuojelupäivystyksensä ja muut Keski-Pohjanmaan kunnat (Himanka, Kannus, Toholampi, Ullava, Kaustinen, Veteli, Perho, Halsua, ja Lestijärvi) muodostavat yhteisen sosiaalipäivystyksen. Toinen vaihtoehto on, että Kokkola järjestää lastensuojelupäivystyksensä itse ja Kälviä ja Lohtaja tekevät yhteistyötä muiden maakunnan kuntien kanssa.

Ensinnä mainitussa Kokkolan sosiaalityöntekijät ja sosiaalijohto muodostavat yhdessä Kälviän ja Lohtajan sosiaalijohdon kanssa takapäivystysringin (väestöpohja 43 045). Etupäivystys järjestetään yksikössä, joka on auki ympäri vuorokauden (esimerkiksi ensi- ja turvakodissa tai lastensuojelulaitoksessa). Etupäivystyksestä otetaan yhteyttä takapäivystykseen vain tilanteissa, joissa tarvitaan lapsen huoltoon tai sijoitukseen liittyviä päätöksiä ja toimenpiteitä. Takapäivystäjillä on valtuudet kiireelliseen huostaanottoon. Yksi takapäivystäjä päivystää kerrallaan viikon ja vuoro vaihtuu joka tiistai.

Etupäivystyksestä aiheutuvat kulut jaetaan kuntien kesken yhteydenottojen ja toimenpiteiden perusteella. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaiset virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Kokkola toimii lastensuojelupäivystystä koordinoivana kaupunkina. Lastensuojelupäivystys perustuu etupäivystystä järjestävän tahon sekä ao. kuntien väliseen sopimukseen.

Himanka, Kannus, Toholampi, Ullava, Kaustinen, Veteli, Perho, Halsua, ja Lestijärvi järjestävät oman lastensuojelupäivystyksensä vastaavan mallin mukaisesti (väestöpohja 27 629). Etupäivystys järjestetään yksikössä, joka on auki ympäri vuorokauden (esimerkiksi ensi- ja turva-

kodissa tai lastensuojelulaitoksessa). Takapäivystysjärjestelmän muodostavat sosiaalijohtajat tai sosiaalijohtajat ja sosiaalityöntekijät.

7.2.3 Pohjanmaa

”Sellainen (sosiaalipäivystysjärjestelmä), että meillä on yksi puhelinnumero, johon soittamme ja sieltä vastaa sosiaalitoimeen erikoistunut henkilö. Hän pystyy antamaan poliisille ne neuvot, mitä voidaan akuutissa tilanteessa tehdä. Mikäli poliisi tarvitsee jonkun henkilön, joka tulee paikanpäälle hoitamaan tilannetta (esim. pienten lasten hoitamista), on sosiaalitoimella olemassa yhteishenkilöitä, joihin hän voi ottaa päivystysajallaan yhteyttä ja asia hoituu.”

(Kihlakunta, komisario)

Pohjanmaalla toimii viisi kihlakuntaa (Kyrönmaa, Mustasaari, Närpiö, Pietarsaari ja Vaasa), jotka vastaavat maakunnan poliisipalveluista ympäri vuorokauden. Terveystieteiden päivystyksestä vastaavat alueen yhdeksän terveyskeskusta sekä yksi keskussairaala. Terveyskeskukset päivystävät pääsääntöisesti klo 22 saakka. Vaasan keskussairaala toimii yöpäivystysyksikönä. Yhteydenotot päivystykseen tapahtuvat Pohjanmaan hätäkeskuksen välityksellä.

Pohjanmaan (väestöpohja 173 006 asukasta) erityispiirteitä ovat kaksikielisyys sekä huomattavasti muita kuntia suurempi maakuntakeskus. Ruotsinkieliset ja kaksikieliset kunnat ovat pohtineet yhteistä sosiaalipäivystysjärjestelmää Pohjanmaan alueelle. Vaasassa ollaan tyytyväisiä nykyiseen sosiaalipäivystysjärjestelmään. Virka-aikana akuuttitilanteiden varalle on järjestetty päiväpäivystys. Lisäksi päiväsaikaan Vaasan poliisilaitoksella toimii sosiaalityöntekijä, joka vastaa poliisilta tuleviin akuutteihin sosiaalityön tarpeisiin. Virka-ajan ulkopuolinen päivystysjärjestelmä on Vaasassa järjestetty seuraavasti:

- viikonloppupäivystys perjantaista klo 20.00 sunnuntaihin klo 12.00: yhteys suoraan sosiaalityöntekijään.
- takapäivystys viikolla klo 18.00-01.00: yhteys tarvittaessa turvakodin kautta takapäivystäjään. Puhelut ohjautuvat ilta- ja yöaikana turvakodille (sama numero kuin päiväpäivystyksessä). Turvakodilta otetaan yhteys päivystävään sosiaalityöntekijään, jos asia sen luonteinen.

Pohjanmaalla kyselyyn vastanneista yhdestätoista sosiaalitoimen (yht. 18) edustajasta kuusi katsoo sosiaalipäivystykselle olevan tarvetta. Yksi ei ota selkeästi kantaa ja neljä ei pidä järjestelmän kehittämistä tarpeellisenä. Alueella toimivasta viidestä kihlakunnasta kolme reagoi kyselyyn. Poliisien vastauksissa korostetaan sosiaalipäivystyksen tarpeellisuutta ja toivotaan kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämistä. Jo toiminnassa olevaa Vaasan sosiaali-

päivystystä pidetään erittäin tarpeellisena ja toimivana järjestelmänä. Terveyskeskuksista kuusi vastasi kyselyyn. Näistä viisi piti sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämistä hyvänä asiana, mutta katsoi, että tarvetta sosiaalipäivystykselle on terveyskeskuksissa erittäin harvoin. Yhden vastaajan näkemys poikkesi muista. Hänen mukaansa sosiaalipäivystykselle on tarvetta noin kerran kuukaudessa.

Yksi mahdollinen sosiaalipäivystysjärjestelmä Pohjanmaalla

Vaasan sosiaalipäivystysjärjestelmään (väestöpohja 56 925) ollaan kyselyn mukaan tyytyväisiä, eikä järjestelmä ole perusteellisen kehittämisen tarpeessa. Kyrönmaan kunnat (Isonkyrö, Vähäkyrö ja Laihia: väestöpohja 17 305) tekevät etupäivystyksen osalta yhteistyötä Vaasan tai Etelä-Pohjanmaan toimijoiden kanssa. Myös takapäivystys järjestetään Kyrönmaalla yhteistyössä Vaasan tai Seinäjoen seudun sosiaalitoimien kanssa.

Ruotsinkieliset ja kaksikieliset kunnat (Korsholm, Malax, Maxmo, Korsnäs, Oravais, Vöyri, Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpes, Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Pietarsaari ja Nykarleby: väestöpohja 98 776) tekevät jo alueella toimivan lastensuojelulaitoksen, perhekodin tai turvakodin kanssa yhteistyösopimuksen etupäivystyksestä.

Etupäivystyksestä otetaan yhteyttä takapäivystykseen vain tilanteissa, joissa tarvitaan lapsen huoltoon tai sijoitukseen liittyviä päätöksiä ja toimenpiteitä. Takapäivystäjillä on valtuudet kiireelliseen huostaanottoon. Yksi takapäivystäjä päivystää kerrallaan viikon ja vuoro vaihtuu joka tiistai. Etupäivystyksestä aiheutuvat kulut jaetaan kuntien kesken yhteydenottojen ja toimenpiteiden perusteella. Korsholm tai Pietarsaari toimii lastensuojelupäivystystä koordinoivana kaupunkina. Ruotsin-/kaksikielisellä alueella toimii kaksi takapäivystysrinkiä:

Vaasan seudun kuntien sekä Suupohjan rannikkoseudun takapäivystysrinki

Korsholm, Malax, Maxmo, Korsnäs, Oravais, Vöyri, Kaskinen, Kristiinankaupunki ja Närpes järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 50 588). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalijohtajista ja väkiluvun mukaan sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelu-

päivystys perustuu Korsholmin tai Pietarsaaren kaupungin, turvakodin/vastaavan keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

Pietarsaaren seudun takapäivystysrinki

Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Pietarsaari ja Nykarleby järjestävät yhteisen takapäivystysringin (väestöpohja 48 188). Takapäivystäjät koostuvat kuntien sosiaalihoitajista ja väkiluvun mukaan sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystystä pyöritetään siten, että rahaa kuntien välillä ei siirrellä. Takapäivystäjille maksetaan kuntakohtaisesti virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset (varallaolo- ja aktiivipäivystysajasta). Lastensuojelupäivystys perustuu Korsholmin tai Pietarsaaren kaupungin, turvakodin/vastaavan keskuksen sekä takapäivystysringissä mukana olevien kuntien väliseen sopimukseen.

LÄHTEET

Sosiaalialan kehittämishanke. Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:20. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2003.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003. Julkaisuja 1999:16. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 1999.

Muita aihetta koskevia julkaisuja:

Heikkilä, Matti, Kaakinen, Juha ja Korpelainen, Niina: Kansallinen sosiaalialan kehittämisprojekti. Selvityshenkilöiden loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:11, Helsinki 2003.

Yhteenveto moniammatillisen yhteistoimintamallin kehittämisestä 1996 - 2000 ja jatkoehdotukset. Hätäkeskustoiminta ja viranomaisradioverkko sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2001:9. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2001.

LIITE 1

Lainaus sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmasta 2000 - 2003

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TAVOITE- JA TOIMINTAOHJELMA 2000 - 2003

”Tavoite 7: Palvelujen saatavuuden varmistaminen

Sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuuden kuntakohtaisia ja alueellisia eroja pienennetään ohjelmakaudella. Asiakkaat saavat sosiaali- ja terveystalveluja ilman kohtuutonta viivettä. Toimeentulotukijärjestelmä toimii hyvin ja säännösten mukaisesti. Työikäisen väestön työkykyä edistetään riittävillä työterveyshuollon talveluilla.

Asiakkaalle annetaan mahdollisuus saada talveluja kotiin laitoshoidon sijasta silloin, kun se on hoidollisesti perusteltua. Avo- ja laitoshoidon väliseen määrittelyyn liittyneet ongelmat poistetaan. Kehitetään uusia pitkäaikaishoidon malleja ja työtapoja sekä parannetaan omaishoidon edellytyksiä.

Vammaisten sekä pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten erityistalvelujen saatavuutta parannetaan.

Kunnat järjestävät omakieliset talvelut suomen- ja ruotsinkielisille, saamenkielisille, viittomakieltä käyttäville sekä mahdollisuuksien mukaan myös maahanmuuttajille.”

Tavoitetta tukevat toimenpidesuosituks

”31. Kunnan sosiaalityö järjestää sosiaalityöntekijän akuuttitalvelun saatavuuden ja päivystystalvelun joko kuntakohtaisesti tai yhdessä muiden kuntien kanssa.”

Lähde: Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003 (s. 10, 11). Julkaisuja 1999:16. STM, Helsinki 1999.

LIITE 2

31.7.2003

Sosiaalitoimi
Terveystieteiden
Kirkkoyhteisöt
Turvakodit

ESISELVITYS SOSIAALIPÄIVYSTYKSESTÄ

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA kartoittaa Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla sosiaalipäivystyksen tarvetta ja järjestämismahdollisuuksia. Kutsun teitä yhteistyöhön, että saamme kokonaiskuvan sosiaalipäivystystilanteesta ja niistä näkemyksistä, joita teillä työssänne on aiheesta syntynyt. Tavoitteena on, että koottu alueellinen tieto tukee sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisin työn suunnittelua ja pohjustaa viranomaisverkoston yhteistyömuotojen ja työmenetelmien kehittämistä lastensuojeluun, perheväkivaltaan ja nuorten päihteillä ja rikoksilla oirehtimiseen liittyen. Esiselvityksen näkökulma pohjautuu sosiaalityöhön.

Näissä merkeissä pyydän Teitä ystävällisesti täyttämään oheisen kyselylomakkeen ja palauttamaan sen 20.8.2003 mennessä sähköpostitse tai postitse SONet BOTNIAan. Lähetän kyselyn sähköpostitse Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla toimiviin kirkkokuntiin, terveyskeskuksiin, keskussairaaloihin, turvakoteihin sekä kuntien sosiaalitoimistoihin. Olen osoittanut kyselyn yksikön johtajalle, mutta kyselyyn voi vastata myös muussa tehtävässä toimiva. Kyselyiden lisäksi teen muutamia täydentäviä haastatteluja. Esiselvitys valmistuu syksyllä 2003.

Jos Teillä on kysyttävää kyselylomakkeesta tai esiselvityksestä, olkaa hyvät ja ottakaa yhteyttä. Kiitos yhteistyöstänne ja osallistumisestanne!

Ystävällisesti,

Minna Malkamäki
Kehittämissuunnittelija

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SONet BOTNIA / Minna Malkamäki
PL 158
60101 Seinäjoki
Puh: 020-1245142
E-mail: minna.malkamaki@seamk.fi

LIITE 3

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Sosiaalitoimen lomake

KYSELYLOMAKE

Arvioi sosiaalipäivystyksen tarvetta ja järjestämismahdollisuuksia oman organisaatiosi lähtökohdista käsin ja sen tietämyksen pohjalta, joka sinulla on asiasta tällä hetkellä. Vastaamista helpottamaan on laadittu tarkentavia kysymyksiä varsinaisten kysymysten alle.

Vastauksesi on ensiarvoisen tärkeä, että saamme esiin niitä käytännön toteuttamiseen liittyviä seikkoja, jotka on huomioitava sosiaalipäivystystä suunniteltaessa tai siihen liittyvistä toimenpiteistä päätettäessä. Vaikka kyselylomake on melko työläs, toivon sinun perehtyvän siihen huolellisesti, että käytännössä toimivien mielipiteet tulevat kuuluisiksi.

TAUSTATIEDOT

1. Työyhteisösi ja tehtävänimikkeesi
2. Sosiaalitoimen palveluksessa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden lukumäärä ja kunnan asukasluku

YHTEISTYÖ POLIISIN, TERVEYSKESKUSTEN JA KESKUSSAIRAALOIDEN KANSSA TÄLLÄ HETKELLÄ

3. **Miten organisaatiossasi toimitaan virka-aikana akuuttitilanteissa, joissa poliisi tai lääkäri ottaa yhteyttä sosiaalityön toimenpiteiden tarpeen vuoksi?**
Oletteko sopineet ennalta akuuttitilanteisiin liittyviä käytäntöjä viranomaisverkoston ja oman ammattikunnan kesken? Mitkä seikat selkiyttävät ja vaikeuttavat akuuttitilanteiden kohtaamista työpäivän aikana?
4. **Millainen sosiaalityön rooli on viranomaisverkostossa?**
Tunnetaanko sosiaalityön rooli ja tehtävät muiden viranomaisten keskuudessa? Milloin muut viranomaiset ottavat sosiaalitoimeen yhteyttä? Millaisia odotuksia sosiaalitoimeen kohdistuu muiden viranomaisten taholta? Miten näet itse sosiaalityön osana viranomaisverkostoa?
5. **Tarvitaanko organisaatiossanne mielestäsi koulutusta tai lisäinformaatiota sosiaalipäivystyksestä tai viranomaisyhteistyöhön liittyvästä lainsäädännöstä?**
Jos koulutusta mielestäsi tarvitaan, kenelle koulutusta tulisi suunnata ja millaista sen tulisi olla?

SOSIAALIPÄIVYSTYSJÄRJESTELMÄ ALUEELLANNE TÄLLÄ HETKELLÄ

6. **Miten sosiaalisten akuuttitilanteiden hoitaminen tapahtuu kunnassasi virka-ajan ulkopuolella?**

Miten käytännössä toimitaan, kun poliisissa tai terveydenhuollossa tarvitaan virka-ajan ulkopuolella lastensuojelun/sosiaalityön arviointia tai toimenpiteitä?

7. Onko kunnassanne pohdittu sosiaalipäivystyksen kehittämistä tai laadittu aiheetta koskevia suunnitelmia? Mikäli sosiaalipäivystyksen kehittämistä on pohdittu, millaista lisäresursointia sosiaalipäivystyksen kehittäminen arviosi mukaan alueellanne vaatisi?
8. Miten työyhteisössäsi suhtaudutaan sosiaalipäivystyksen kehittämiseen?

TARPEEN ARVIOINTI

9. Millaisia ovat akuuttitilanteet, joissa sosiaalipäivystystä tarvitaan?
Kuka sosiaalipäivystykseen pääsääntöisesti ottaa yhteyttä? Millaisissa tilanteissa kuntalaiset tarvitsevat sosiaalipäivystystä? Millaisissa tilanteissa viranomainen ottaa sosiaalipäivystykseen yhteyttä?
10. Milloin arvioit yhteydenottotarpeen sosiaalipäivystykseen olevan suurin?
Vuodenaika, vuorokauden aika, viikonpäivä.
11. Miten tarpeellisenä näet kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän luomisen terveydenhuollon, poliisin ja pelastustoimen päivystysjärjestelmien lisäksi?
12. Miltä osin sosiaalipäivystysjärjestelmää voisi kehittää?
13. Mitä haasteita palvelujen tuottamisen kannalta sosiaalipäivystyksen kehittäminen toisi?
14. Sosiaalipäivystystä suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava alueelliset erityispiirteet, sosiaalipäivystyksen tarve ja käytettävissä olevat resurssit. On pohdittava, miten laaja (päivystysaika, -alue ja -tehtävät) päivystysjärjestelmän tulee olla ja ketä alueellisia toimijoita kutsutaan yhteistyöhön. Sosiaalipäivystystä ei voida irrottaa taustastaan, vaan se on suhteutettava virka-aikana tehtävään sosiaalityöhön ja sosiaalitoimen tilanteeseen. Millainen sosiaalipäivystysjärjestelmä toiminta-alueellanne olisi mielestäsi tarkoituksenmukainen ja toimiva?

KIITOS!!!

LOMAKKEEN VOIT PALAUTTAA SÄHKÖPOSTITSE TAI POSTITSE:

E-mail: minna.malkamaki@seamk.fi
Osoite: Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SONet BOTNIA / Minna Malkamäki
PL 158
60101 SEINÄJOKI

LIITE 4

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Yhteinen lomake: kihlakunnat, keskussairaalat ja terveyskeskukset

KYSELYLOMAKE

Arvioi sosiaalipäivystyksen tarvetta ja järjestämismahdollisuuksia oman organisaatiosi lähtökohdista käsin ja sen tietämyksen pohjalta, joka sinulla on asiasta tällä hetkellä. Vastaamista helpottamaan on laadittu tarkentavia kysymyksiä varsinaisten kysymysten alle.

Vastauksesi on ensiarvoisen tärkeä, että saamme esiin niitä käytännön toteuttamiseen liittyviä seikkoja, jotka on huomioitava sosiaalipäivystystä suunniteltaessa tai siihen liittyvistä toimenpiteistä päätettäessä. Vaikka kyselylomake on melko työläs, toivon sinun perehtyvän siihen huolellisesti, että käytännön asiantuntijoiden mielipiteet tulevat kuulluiksi.

TAUSTATIEDOT

- 1. Työyhteisösi ja tehtävänimikkeesi**
- 2. Kuvaile lyhyesti oman organisaatiosi päivystysjärjestelmää**
Toiminta-alue, päivystysajat ja -paikat, hätäkeskuksen rooli.

YHTEISTYÖ SOSIAALITOIMEN KANSSA TÄLLÄ HETKELLÄ

- 3. Miten organisaatiossasi toimitaan virka-aikana akuuttitilanteissa, joissa arvioitte sosiaalityön toimenpiteiden olevan tarpeellisia?**
Oletteko sopineet ennalta akuuttitilanteisiin liittyviä käytäntöjä viranomaisverkoston ja oman ammattikunnan kesken? Mitkä seikat selkiyttävät ja vaikeuttavat virka-aikana sosiaalisten akuuttitilanteiden hoitamista?
- 4. Millaisena koet yhteistyön kuntien sosiaalitoimien kanssa? Millainen sosiaalityön rooli on viranomaisverkostossa?**
- 5. Tarvitaanko organisaatiossanne mielestäsi koulutusta tai lisäinformaatiota sosiaalipäivystyksestä tai viranomaisyhteistyöhön liittyvästä lainsäädännöstä?**
Jos koulutusta tarvitaan, kenelle koulutusta tulisi suunnata ja millaista sen tulisi olla?

SOSIAALIPÄIVYSTYSJÄRJESTELMÄ ALUEELLANNE TÄLLÄ HETKELLÄ

- 6. Miten sosiaalisten akuuttitilanteiden hoitaminen tapahtuu toiminta-alueellanne virka-ajan ulkopuolella?**
Miten toimit virka-ajan ulkopuolella akuuttitilanteissa, joissa arvioit sosiaalityön toimenpiteiden olevan tarpeellisia?
- 7. Onko toiminta-alueellanne pohdittu sosiaalipäivystyksen kehittämistä tai laadittu aiheita koskevia suunnitelmia?**

8. Miten työyhteisössäsi suhtaudutaan sosiaalipäivystyksen kehittämiseen?

TARPEEN ARVIOINTI

- 9. Millaisia ovat akuuttitilanteet, joissa koet työssäsi tarvitsevasi sosiaalipäivystystä (sosiaalityön konsultaatio tai toimenpiteet)?**
- 10. Miten usein arvioit organisaatiossanne kohdattavan akuuttitilanteita, joissa tarvitaan päivystysluontoista sosiaalityön konsultaatiota tai toimenpiteitä?**
- 11. Milloin arvioit yhteydenottotarpeen sosiaalipäivystykseen olevan organisaatiossanne suurin?**
Vuodenaika, vuorokauden aika, viikonpäivä.
- 12. Miten tarpeellisenä näet kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän luomisen terveydenhuollon, poliisin ja pelastustoimen päivystysjärjestelmien lisäksi?**
- 13. Sosiaalipäivystystä suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava alueelliset erityispiirteet, sosiaalipäivystyksen tarve ja käytettävissä olevat resurssit. On pohdittava, miten laaja (päivystysaika, -alue ja -tehtävät) päivystysjärjestelmän tulee olla ja ketä alueellisia toimijoita kutsutaan yhteistyöhön. Sosiaalipäivystystä ei voida irrottaa taustastaan, vaan se on suhteutettava virka-aikana tehtävään sosiaalityöhön ja sosiaalitoimen tilanteeseen. Millainen sosiaalipäivystysjärjestelmä toiminta-alueellanne olisi mielestäsi tarkoituksenmukainen ja toimiva?**

KIITOS!!!

LOMAKKEEN VOIT PALAUTTAA SÄHKÖPOSTITSE TAI POSTITSE:

E-mail: minna.malkamaki@seamk.fi

Osoite: Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SONet BOTNIA / Minna Malkamäki
PL 158
60101 SEINÄJOKI

LIITE 5

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Turvakotien lomake

KYSELYLOMAKE

Arvioi sosiaalipäivystyksen tarvetta ja järjestämismahdollisuuksia oman organisaatiosi lähtökohdista käsin ja sen tietämyksen pohjalta, joka sinulla on asiasta tällä hetkellä. Vastaamista helpottamaan on laadittu tarkentavia kysymyksiä varsinaisten kysymysten alle.

Vastauksesi on ensiarvoisen tärkeä, että saamme esiin niitä käytännön toteuttamiseen liittyviä seikkoja, jotka on huomioitava sosiaalipäivystystä suunniteltaessa tai siihen liittyvistä toimenpiteistä päätettäessä. Vaikka kyselylomake on melko työläs, toivon sinun perehtyvän siihen huolellisesti, että käytännössä toimivien mielipiteet tulevat kuuluisiksi.

TAUSTATIEDOT

1. Työyhteisösi ja tehtävänimikkeesi
2. Millaisia palveluja organisaationne tarjoaa ja miten paljon asiakaspaikkoja on tällä hetkellä?

SOSIAALIPÄIVYSTYSJÄRJESTELMÄ ALUEELLANNE TÄLLÄ HETKELLÄ

3. Miten sosiaalisten akuuttitilanteiden hoitaminen tapahtuu toiminta-alueellanne?
Osallistuuko organisaationne sosiaalipäivystyspalvelujen tuottamiseen?
4. Onko toiminta-alueellanne pohdittu sosiaalipäivystyksen kehittämistä tai laadittu aiheita koskevia suunnitelmia?
5. Onko organisaationne kiinnostunut osallistumaan sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämiseen tai palvelujen tuottamiseen tulevaisuudessa?
6. Tarvitaanko sosiaalipäivystyksestä tai viranomaisyhteistyöhön liittyvästä lainsäädännöstä mielestäsi lisäkoulutusta tai -informaatiota?
Jos koulutusta mielestäsi tarvitaan, kenelle koulutusta tulisi suunnata ja millaista sen tulisi olla?

SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TARVE JA JÄRJESTÄMISMAHDOLLISUUDET

7. Miten tarpeellisena näet kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän luomisen terveydenhuollon, poliisin ja pelastustoimen päivystysjärjestelmien lisäksi?
8. Sosiaalipäivystystä suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava alueelliset erityispiirteet, sosiaalipäivystyksen tarve ja käytettävissä olevat resurssit. On pohdittava, miten laaja (päivystysaika, -alue ja -tehtävät) päivystysjärjestelmän tulee olla ja ketä alu-

eellisiä toimijoita kutsutaan yhteistyöhön. Sosiaalipäivystystä ei voida irrottaa taustastaan, vaan se on suhteutettava virka-aikana tehtävään sosiaalityöhön ja sosiaalitoimen tilanteeseen. Millainen sosiaalipäivystysjärjestelmä toiminta-alueellanne olisi mielestäsi tarkoituksenmukainen ja toimiva?

KIITOS!!!

LOMAKKEEN VOIT PALAUTTAA SÄHKÖPOSTITSE TAI POSTITSE:

E-mail: minna.malkamaki@seamk.fi

Osoite: Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SONet BOTNIA / Minna Malkamäki
PL 158
60101 SEINÄJOKI

LIITE 6

Raportissa käytetään seuraavia viranomaisia ja organisaatioita koskevia käsitteitä:

- *sosiaalitoimen* käsitteellä viitataan sosiaalityöhön organisaationa. Tämä määritelmä poikkeaa sosiaalitoimen yleisestä määritelmästä, jolla tarkoitetaan kunnallista sosiaalisektoria kokonaisuudessaan. *Sosiaalityöntekijän* käsitettä käytettäessä viitataan niihin sosiaalitoimen työntekijöihin, jotka tekevät sosiaalityötä tai vastaavat siitä.
- *Poliisi*-käsitteellä viitataan poliisiorganisaatioon ja *poliisit*-käsitteellä työntekijöihin asemaa erittelemättä.
- *Terveystieteidenhuollon* käsitteellä viitataan sekä terveyskeskuksiin että keskussairaaloihin. *Terveystieteidenhuoltohenkilöstöllä* tarkoitetaan em. organisaatioissa työskentelevää hoitohenkilöstöä erittelemättä työntekijöiden ammatteja tai asemia.
- *Turvakoti*-käsitteellä viitataan organisaatioon. Työntekijöistä käytetään käsitettä *turvakotien työntekijät* erittelemättä työntekijöiden ammatteja tai asemia.